

Didàctica de l'expressió musical en l'educació primària

DOSSIER D'ACTIVITATS PRÀCTIQUES

Gustau Olcina Sempere

UNIVERSITAT
JAUME • I

DEPARTAMENT D'EDUCACIÓ

■ Codi d'assignatura MP1022

Edita: Publicacions de la Universitat Jaume I. Servei de Comunicació i Publicacions
Campus del Riu Sec. Edifici Rectorat i Serveis Centrals. 12071 Castelló de la Plana
<http://www.tenda.uji.es> e-mail: publicacions@uji.es

Col·lecció Sapientia 117
www.sapientia.uji.es
Primera edició, 2016

ISBN: 978-84-16356-82-9

Publicacions de la Universitat Jaume I és una editorial membre de l'UNE, cosa que en garanteix la difusió de les obres en els àmbits nacional i internacional. www.une.es

Reconeixement-CompartirIgual
CC BY-SA

Aquest text està subjecte a una llicència Reconeixement-CompartirIgual de Creative Commons, que permet copiar, distribuir i comunicar públicament l'obra sempre que s'especifique l'autoria i el nom de la publicació fins i tot amb objectius comercials i també permet crear obres derivades, sempre que siguin distribuïdes amb aquesta mateixa llicència.

<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/legalcode>

Aquest llibre, de contingut científic, ha estat avaluat per persones expertes externes a la Universitat Jaume I, mitjançant el mètode denominat revisió per iguals, doble cec.

ÍNDIX

Introducció	
Objectius generals de l'educació primària	
Objectius generals de l'educació artística	
Tema 1. Música i educació primària	
Activitat 1. Coneixeu la historieta!	
Activitat 2. Com sona la nostra escola?	
Activitat 3. Els sons del món	
Activitat 4. Digues-me, a què et sona?	
Activitat 5. Colors i música	
Activitat 6. Construïm instruments	
Tema 2. L'escola expressiva i l'educació musical	
Activitat 7. Dibuixem i ballem la música	
Activitat 8. Escolteu com sonem!	
Activitat 9. Interpretem els sons	
Activitat 10. Pintem la música!	
Activitat 11. Saps quina cançó es?	
Activitat 12. On no arriben les paraules	
Tema 3. Principals metodologies de l'educació musical:	
Dalcroze, Orff i Willems	
3.1. Metodologia Dalcroze	
Activitat 13. Dalcroze. Escolta, anem!	
Activitat 14. Dalcroze. Ballem amb el globus!	
Activitat 15. Dalcroze. El zoo musical	
Activitat 16. Dalcroze. Juguem al tennis!	
Activitat 17. Dalcroze. Mou la meua forma	
Activitat 18. Dalcroze. La música ens mou!	
3.2. Metodologia Orff	
Activitat 19. Orff. El nostre cos sona!	
Activitat 20. Orff. Animals, cantem	
Activitat 21. Orff. Som un grup de rock	
Activitat 22. Orff. Si tu em preguntes, jo et conteste	
Activitat 23. Orff. Ens movem?	
Activitat 24. Orff. Orffmania	

3.3. Metodologia Willems.....	
Activitat 25. Willems. D'on ve el so?	
Activitat 26. Escoltem i imitem la intensitat!.....	
Activitat 27. Willems. Els mims	
Activitat 28. Willems. Les meues mans sonen!	
Activitat 29. Willems. Emparella ja!.....	
Activitat 30. Willems. Saps quina nota sóc?.....	
Tema 4. L'educació auditiva	
Activitat 31. Som arbres, movem-nos!	
Activitat 32. Ho reconeixes? Jo no, i tu?	
Activitat 33. Sentim la música	
Activitat 34. Reconeixes els sons?.....	
Activitat 35. Saps de qui parlem?	
Activitat 36. Sona a la Dansa Hongaresa.....	
Tema 5. L'expressió instrumental	
Activitat 37. El ratolí em persegueix!	
Activitat 38. Fem gestos amb el cos.....	
Activitat 39. Som lutiers	
Activitat 40. Fet i amagat.....	
Activitat 41. Manen les vocals	
Activitat 42. Que bé que sona!	
Tema 6. Ritme i moviment.....	
Activitat 43. Les estàtues musicals	
Activitat 44. Mai et dones per vençut!	
Activitat 45. Tots a seguir el compàs!	
Activitat 46. Em sent indi.....	
Activitat 47. Som astronautes!	
Activitat 48. Un, dos, tres... música!	
Tema 7. Música popular: La cançó	
Activitat 49. La Tarara.....	
<i>Metodologia Kodaly per a l'aprenentatge de les cançons</i>	
Activitat 50. Ja plora el xic	
Activitat 51. El cant del garroferar.....	
Activitat 52. A la vora del riu, mare	
Activitat 53. Ja ens n'anem	
Activitat 54. Les petites formiguetes	
Referències bibliogràfiques.....	

Introducció

En la societat actual estan produint-se nombrosos canvis relacionats amb diversos àmbits (com l'educatiu, social, cultural, econòmic, artístic o industrial) com a conseqüència de la globalització. Aquesta nova forma d'entendre les relacions socials i humanes ens demana noves formes d'entendre l'educació, on és necessari que el docent es qüestione quin alumnat tenim avui dia a l'escola i com podem atendre la diversitat cultural. A més a més, també cal conèixer el tipus d'alumnat que tenim a les nostres aules i atendre les seues necessitats amb la finalitat de garantir una educació integral mitjançant la música.

També cal que els docents reflexionen sobre les seues pràctiques educatives amb la finalitat d'aportar uns coneixements i uns valors útils per a la seua formació personal, com també per a la millora de les relacions personals entre els diferents àmbits culturals i socials de la societat del segle XXI.

Igualment, cal saber que l'educació musical no consisteix a transmetre allò que sap el docent, sinó de quina manera farem possible que els alumnes aprenguen música de manera activa, que coneguen i enteguen les característiques de la música per poder entendre el discurs musical des del punt de vista rítmic, melòdic i harmònic.

Per a dur a terme l'ensenyança de la música, és necessària una gran participació de l'alumnat en les activitats que es realitzen a l'aula. És per això, que és necessari que l'alumnat estiga motivat i interessat amb els ensenyaments musicals que rep en l'assignatura de música.

Així doncs, la metodologia utilitzada en aquest dossier es fonamentarà principalment en un aprenentatge basat en l'experimentació i el descobriment, tant dels instruments com dels sons de l'entorn i del propi cos, entre altres. A més a més, és principalment l'alumnat qui desenvoluparà el seu procés d'ensenyament-aprenentatge mitjançant la investigació-acció en la realització dels diferents exercicis a l'aula.

Mitjançant aquesta metodologia, l'alumnat construeix els seus propis aprenentatges, on la capacitat de conèixer i d'investigar els ajudarà a mantindre el gust per allò que fan i els farà ser participants en tot moment de l'adquisició de coneixements.

Amb la finalitat de garantir el bon funcionament de la docència musical en l'ensenyament primari, en aquest dossier es presenta un conjunt d'activitats distribuïdes en set blocs temàtics, els quals tracten els continguts principals de l'educació musical. Està orientat principalment al segon cicle de l'educació primària, ja que en aquest cicle les característiques psicoevolutives dels xiquets en relació a l'educació musical (quant a l'expressió i la percepció) són majors i més nombroses que en els altres cicles de l'educació primària, ja que és l'edat d'or de la veu i és en aquesta edat quan els agrada conèixer els instruments de percussió, entre d'altres.

A més, els aspectes generals que vinculen l'interés de l'alumnat amb l'escola són més significatius.

Objectius generals de l'educació primària

L'educació primària contribuirà a que els xiquets desenvolupen un conjunt de capacitats que els permetran:

- Conèixer i apreciar els valors i les normes de convivència, aprendre a obrar d'acord amb aquests, preparar-se per a l'exercici actiu de la ciutadania i respectar i defensar els drets humans, així com el pluralisme propi d'una societat democràtica.
- Desenvolupar hàbits de treball individual i d'equip, d'esforç i de responsabilitat en l'estudi, així com actituds de confiança en un mateix, sentit crític, iniciativa personal, curiositat i interès i creativitat en l'aprenentatge, amb els quals descobriran la satisfacció de la tasca ben feta.
- Desenvolupar una actitud responsable i de respecte cap als altres que afavorisca un clima propici per a la llibertat personal, l'aprenentatge i la convivència, així com fomentar actituds que promoguen la convivència en els àmbits escolar, familiar i social.
- Conèixer, comprendre i respectar els valors de la nostra civilització, les diferències culturals i personals, la igualtat de drets i oportunitats d'homes i dones i la no discriminació de les persones amb discapacitat.
- Conèixer i utilitzar d'una manera apropiada el valencià i el castellà, de forma oral i escrita. Valorar les possibilitats comunicatives del valencià com a llengua pròpia de la Comunitat Valenciana i com a part fonamental del patrimoni cultural valencià, així com les possibilitats comunicatives del castellà com a llengua comuna a tots els espanyols i com a idioma internacional. Desenvolupar, així mateix, hàbits de lectura com a instrument essencial per a l'aprenentatge de la resta de les àrees.
- Adquirir, almenys en una llengua estrangera, la competència comunicativa bàsica que permeta l'alumnat expressar i comprendre missatges senzills i moure's en situacions quotidianes.
- Desenvolupar les competències matemàtiques bàsiques i iniciar-se en la resolució de problemes que requerisquen la realització d'operacions elementals de càlcul, coneixements geomètrics i estimacions, així com ser capaços d'aplicar-los a situacions de la vida quotidiana.
- Conèixer els fets més rellevants de la història d'Espanya, amb referència especial als propis de la Comunitat Valenciana, així com també els de la història universal.
- Conèixer i valorar l'entorn natural, social, econòmic i cultural valencià, situant-lo sempre en el context estatal, europeu i universal, així com les possibilitats d'acció i cura d'aquest. Iniciar-se, així mateix, en el coneixement de la geografia de la Comunitat Valenciana, d'Espanya i universal.
- Iniciar-se en les tecnologies de la informació i la comunicació i desenvolupar un esperit crític davant dels missatges que reben i elaboren.

- Valorar la higiene i la salut, conèixer i respectar el cos humà i utilitzar l'educació física i l'esport com a mitjans per a afavorir el creixement personal i social.
- Comunicar-se a través dels mitjans d'expressió verbal, corporal, visual, plàstica, musical i matemàtica; desenvolupar la sensibilitat estètica, la creativitat i la capacitat de fruit de les obres i les manifestacions artístiques.
- Conèixer el patrimoni cultural d'Espanya, participar en la conservació i la millora d'aquest i respectar-ne la diversitat lingüística i cultural.
- Conèixer i valorar el patrimoni natural, social i cultural valencià, dins del context històric, social i lingüístic propi, així com participar en la conservació i la millora d'aquest.
- Desenvolupar tots els àmbits de la personalitat, així com una actitud contrària a la violència i als prejudicis de qualsevol tipus.
- Conèixer i valorar els animals i les plantes i adoptar formes de comportament que afavorisquen l'atenció.
- Fomentar l'educació viària i el respecte a les normes per tal de previndre els accidents de trànsit.

Objectius generals de l'educació artística

L'ensenyament de la música en aquesta etapa tindrà com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

- Indagar les possibilitats del so, la imatge i el moviment com a elements de representació i comunicació i utilitzar-les per a expressar vivències, idees i sentiments i contribuir així a l'equilibri afectiu i a la relació amb els altres.
- Desenvolupar la capacitat d'observació i la sensibilitat per a apreciar les qualitats estètiques, visuals i sonores de l'entorn.
- Aprendre a expressar i comunicar amb autonomia i iniciativa emocions i vivències a través dels processos propis de la creació artística en la seua dimensió plàstica i musical.
- Aprendre a posar-se en situació de viure la música: cantar, escoltar, inventar, dansar i interpretar, basant-se en la composició de les seues pròpies experiències creatives amb manifestacions de distints estils, temps i cultures.
- Iniciar-se en la pràctica d'un instrument.
- Conèixer i valorar diferents manifestacions artístiques del patrimoni cultural de la Comunitat Valenciana, d'Espanya i de la Unió Europea, col·laborar en la conservació i la renovació de les formes d'expressió locals i estimar l'enriquiment que comporta l'intercanvi amb persones de diferents cultures que comparteixen un mateix entorn.
- Planificar i realitzar produccions artístiques (d'elaboració pròpia o ja existents) de manera individual i cooperativa; assumir diferents funcions i col·laborar en la resolució dels problemes que es presenten per a aconseguir un producte final satisfactori.
- Conèixer algunes de les professions dels àmbits artístics (música i plàstica), interessar-se per les característiques del treball dels artistes i gaudir, com a públic, de les seues produccions, així com assistir a museus i a concerts.

Tema 1.

La música en l'educació primària

Introducció

La importància de la música en l'etapa d'educació primària es posa de manifest perquè contribueix al desenvolupament integral de les persones. A més a més, la música cal considerar-la també com una eina que ens ajuda a conèixer, d'una manera interdisciplinària, altres matèries del currículum de l'educació primària. Així mateix, els estudis que ens aporta la neurociència ens diuen que el cervell humà és més musical que lingüístic, d'ací la importància d'educar mitjançant la música, amb la finalitat de poder desenvolupar i millorar altres destreses.

Activitats

ACTIVITAT 1. Coneixeu la historieta!

ACTIVITAT 2. Com sona la nostra escola?

ACTIVITAT 3. Els sons del món

ACTIVITAT 4. Diques-me, a què et sona?

ACTIVITAT 5. Colors i música

ACTIVITAT 6. Construïm un instrument

ACTIVITAT 1. Coneixeu la historieta!

MATERIAL	El propi cos.
OBJECTIUS	Potenciar l'atenció auditiva i la memòria. Fomentar la creativitat. Educació moral i cívica.
EXPLICACIÓ	Es llegeix una historieta senzilla als alumnes, en la qual han de representar diferents sons amb parts del seu cos (peus, boca, palmes), en escoltar certes paraules que el mestre haurà d'especificar al començament de l'activitat. Principalment, es busca fomentar la capacitat d'atenció, la memòria i la creativitat. Ex: aigua: palmes; arbres: peus; flors: vocal (o); berenar: nyam, nyam.
VARIACIONS	La variació d'aquesta activitat consistirà en que cadascun dels alumnes cree una frase curta amb alguna paraula de les que hem utilitzat en l'activitat principal, en la qual haja de relacionar la paraula amb el so. Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials, com per exemple problemes d'audició, dibuixarem en la pissarra els conceptes (aigua, arbres, flors, berenar) i els assenyalarem en pronunciar-los, de manera que aquests podran fer el so corresponent cada vegada que s'anomenen els conceptes.
OBSERVACIONS	Aquesta activitat es pot realitzar amb tot el grup de la classe o amb grups més reduïts de 4 o 5 persones.
RECURSOS	Aula de música.
HISTORIETA	Un dia d'estiu, un grup de xiquets i xiquetes com vosaltres es reuniren per anar a berenar en un paratge natural, on hi havia un naixement d'aigua, arbres i flors de moltes varietats distintes. Com que feia molta calor, quan arribaren al paratge deixaren el berenar a l'ombra d'un arbre molt alt, i anaren corrent a beure aigua. A tots els agradava molt jugar amb l'aigua, olorar les flors i amagar-se darrere dels troncs dels arbres. Després de jugar amb l'aigua, amagar-se darrere dels arbres i olorar les flors, s'assentaren a berenar i, mentre berenaven, escoltaven els soroll de les fulles dels arbres, el de l'aigua, i oloraven el perfum de les flors. Ens n'anem a berenar!

ACTIVITAT 2. Com sona la nostra escola?

MATERIAL	Gravadora, càmera de vídeo, cartolines, retoladors.
OBJECTIUS	Explorar els diferents ambients sonors de l'entorn educatiu. Reconèixer els sorolls que es produeixen en totes les instal·lacions i entorns de l'escola. Conèixer l'ús de mitjans audiovisuals com gravadores, càmera de vídeo, etc.
EXPLICACIÓ	En primer lloc, els alumnes enregistraran tots els entorns de l'escola on se senta algun so o algun soroll. Després, realitzaran un llistat a la pissarra on escriuran els sons o sorolls que han enregistrat, ajudant-se de la gravadora i la càmera de vídeo. Després, seleccionaran els que més els interessin o agraden i realitzaran un mapa sonor de la seua escola. Principalment, es treballa com s'organitzen i com busquen per ells mateixos la manera d'enregistrar i seleccionar els sons o sorolls de l'escola.
VARIACIONS	Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials, com per exemple dificultats visuals, aquests poden anar acompanyats d'altres companys que els ajudaran a accedir a la font sonora i percebre les sensacions, impressions i emocions que es viuen en cadascun dels entorns sonors.
OBSERVACIONS	Amb l'ajuda dels aparells d'enregistrament, podran gravar i visualitzar els diferents ambients sonors de l'escola, la qual cosa els facilitarà la realització del mapa sonor.
RECURSOS	Tota l'escola i l'aula de música.

ACTIVITAT 3. Els sons del món

MATERIAL	Materials d'àudio per a reproduir les audicions (equip de música, ordinador amb connexió a Internet).
OBJECTIUS	Valorar el silenci com a element indispensable abans i durant l'audició musical. Reconèixer els sons i identificar-ne l'origen.
EXPLICACIÓ	<p>Per a la realització d'aquesta activitat, realitzarem prèviament un exercici de relaxació: col·locarem els alumnes tombats a terra i ens quedarem en silenci mentre respirem profundament.</p> <p>Després, escoltarem molt atentament quatre entorns sonors diferents: <i>gent parlant, la ciutat, el bosc i la platja</i>.</p> <p>Gent parlant: https://www.youtube.com/watch?v=eaPcz4HmdAY El bosc: https://www.youtube.com/watch?v=woZ8-S1oc8g La ciutat: https://www.youtube.com/watch?v=jxo0pzD1W1o La platja: https://www.youtube.com/watch?v=4lyHBltI9vc</p> <p>Després d'escoltar cada entorn sonor, els preguntarem què han escoltat (ocells, ones, gent parlant, cotxes...) i d'on pensen que provenen eixos ambients sonors.</p> <p>Principalment, adquiriran la competència de gaudir i respectar el silenci, alhora que coneixeran també els diferents sons dels diferents entorns.</p>
VARIACIONS	<p>Una variació de l'activitat consisteix a realitzar una excursió al camp, a la platja o a la ciutat perquè escolten en directe els diferents entorns sonors que el ofereixen aquests espais.</p> <p>Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials, com per exemple dificultats visuals, aquests poden anar acompanyats d'altres companys que els faciliten el coneixement dels diferents entorns perquè pugui percebre les sensacions, impressions i emocions que es viuen en cadascun dels entorns sonors.</p>
OBSERVACIONS	Garantir el silenci per a l'escolta.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 4. Diques-me, a què et sona?

MATERIAL	Instrumentos musicals i objectes d'ús diari a l'aula (bosses de plàstic, llapis, bolígrafs, paper de periòdic).
OBJECTIUS	Descobrir i reconèixer el so dels objectes dels seu entorn, del cos i dels instruments.
EXPLICACIÓ	<p>Per realitzar aquesta activitat repartirem entre tot l'alumnat instruments musicals i objectes que puguen reproduir sons (com bosses de plàstic, llapis, bolígrafs, paper de periòdic, etc.). El mestre se situarà en un lloc on no el puguen vore i farà sonar els instruments amb la finalitat que els alumnes reconeguen quin instrument fa sonar. L'alumne que tinga l'instrument que ha tocat el mestre/a, ha de tocar-lo lliurement.</p> <p>Principalment, coneixeran com sona el seu entorn mitjançant l'experimentació creativa, així com també la seua discriminació.</p>
VARIACIONS	<p>Una vegada comprovem que aquesta activitat es desenvolupa amb fluïdesa, podem introduir variants:</p> <ol style="list-style-type: none">1. El mestre toca dos o tres instruments, un darrere l'altre, com per exemple maraques, paper de periòdic i bolígrafs, i els alumnes que tenen eixos instruments han de fer-los sonar.2. El mestre toca simultàniament dos instruments, com per exemple el pandero i el triangle, a continuació els alumnes que tenen aquests instruments han de tocar-los de forma simultània.
OBSERVACIONS	Si no hi ha prou objectes i instruments per a produir sons, podem utilitzar també els sons del propi cos.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 5. Colors i música

MATERIAL	Xilòfon, gomets de colors.
OBJECTIUS	Potenciar l'atenció auditiva. Treballar la relació entre colors i sons. Treballar la memòria auditiva i visual.
EXPLICACIÓ	Posarem gomets de colors damunt de les diferents notes que treballarem amb el xilòfon. Els alumnes tocaran els colors col·locats damunt de les plaques del xilòfon segons les instruccions del mestre. El mestre incorporarà paulatinament nous colors per a conèixer les diferents notes del xilòfon. Els alumnes han de recordar l'ordre sense equivocar-se. Principalment, coneixeran els sons i la tècnica del instruments Orff amb l'ús dels colors i potenciaran l'atenció i la memòria.
VARIACIONS	Una vegada assolit el procés, es poden retirar els gomets i el professor dirà les notes pel seu nom i no pel dels colors. Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials, com per exemple dificultats auditives, amb l'ús dels colors en les plaques del xilòfon, aquests aprendran les notes musicals com la resta dels seus companys.
OBSERVACIONS	Cal utilitzar un espai ampli per desenvolupar l'activitat.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 6. Construïm instruments

MATERIAL	Caixa de sabates, caixa de fusta, taps de refresc, cartró, ampolla de plàstic, tisores, pegament, cúter.
OBJECTIUS	Aprendre el funcionament intern dels instruments mitjançant la seua creació. Reciclar materials que ja no serveixen. Valorar els materials que els envolten com a objectes sonors.
EXPLICACIÓ	Amb l'ajuda del mestre de plàstica, ens coordinarem per construir instruments musicals. Recrearem unes castanyetes amb taps de refresc i cartró, un tambor amb una ampolla d'aigua i una caixa sorda amb una caixa de sabates, entre altres. Els alumnes es repartiran per grups, posaran nom a la seu grup i cantaran una cançó com si estigueren actuant. Principalment, es vol potenciar la creativitat i la capacitat d'experimentació dels diferents materials com a elements sonors, així com també el coneixement de com es forma un grup musical i la motivació en fer una actuació.
VARIACIONS	Aquesta activitat es pot enriquir amb la incorporació de nous instruments que conega l'alumnat, amb la finalitat de millorar la interpretació i donar a conèixer nous instruments al grup de la classe.
OBSERVACIONS	Cal utilitzar correctament els materials, amb la finalitat de garantir un ús adequat i preventiu dels diferents estris que utilitzem per a construir els instruments.
RECURSOS	Aula de música i aula de plàstica.

Tema 2.

L'escola expressiva i l'educació musical

Introducció

La música és una de les manifestacions artístiques per excel·lència per a desenvolupar els sentiments i les sensacions que ella ens transmet, de manera que l'escola es converteix en el lloc idoni on poder experimentar el món sonor, no sols el de les cançons i els instruments, sinó també el del propi cos, així com també la manipulació i la observació dels entorns sonors que envolten la vida dels xiquets. Per aquest motiu, cal que l'experimentació i la creativitat musical es fomenti i reafirme en aquesta etapa educativa.

Activitats

ACTIVITAT 7. Dibueixem i ballem la música

ACTIVITAT 8. Som 5 notes musicals

ACTIVITAT 9. Escolteu com sonem!

ACTIVITAT 10. Pintem la música!

ACTIVITAT 11. Saps quina cançó és?

ACTIVITAT 12. On no arriben les paraules

ACTIVITAT 7. Dibuixem i ballem la música

MATERIAL	Una cançó, retoladors, llapis, ceres o pintura.
OBJECTIUS	Potenciar la creativitat i la imaginació. Expressar-se lliurement a l'aula. Treballar l'escolta activa en l'audició de la cançó.
EXPLICACIÓ	<p>En aquesta activitat s'utilitzarà una cançó amb diferents intensitats i ritmes, per exemple la «Marxa Radetzky» de JohannStrauss: https://www.youtube.com/watch?v=P9A0cWAm70Q.</p> <p>Després d'escoltar-la almenys dues vegades per a conèixer-la millor, els alumnes realitzaran per grups una representació de teatre als companys d'allò que la cançó els ha transmés en cada moment. La cançó serà diferent per a cada grup, amb la finalitat que no es copien les representacions i que cada grup pense i cree una actuació pròpia.</p> <p>Principalment, es potencia que puguin expressar, mitjançant el moviment, allò que els ha transmés la música i que entenguin el procés de com crear una representació als companys, de manera que relacionen el procés d'elaboració de la representació amb el procés creatiu de la música.</p>
VARIACIONS	També es pot representar la música mitjançant la pintura amb els materials que ells mateixos trien: retoladors, llapis, ceres o pintura, entre altres.
OBSERVACIONS	Cal disposar de l'espai adequat per a poder moure's amb llibertat.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 8. Som 5 notes musicals

MATERIAL	Escala pentatònica, xilòfon.
OBJECTIUS	Improvisar amb l'escala pentatònica. Experimentar les possibilitats expressives de la veu. Gaudir amb la realització d'activitats vocals i utilitzar l'obstinat i la polirítmia.
EXPLICACIÓ	Es formaran grups de 5 alumnes i assignarem a cadascun dels grups una nota musical (do, re, mi, sol, la). Una vegada assignades les notes, farem pràctiques de cant en les que intervinguen tots els grups i, mitjançant el joc, cantarem totes les notes de les dues escales fins a aconseguir cantar tots junts l'escala pentatònica de do major i la menor, de manera que treballem polirítmies i obstinats amb les notes que té assignades cada grup. Principalment, coneixeran la sonoritat de l'escala pentatònica com a eina per a la improvisació, així com també les diferències entre l'obstinat i la polirítmia.
VARIACIONS	Davant d'alumnes que presenten alguna necessitat educativa especial, com per exemple dificultats auditives, podem integrar-los mitjançant la sensibilitat auditiva amb el instrumental Orff, amb la finalitat de sensibilitzar-los als sons que formen aquestes escales.
OBSERVACIONS	Mitjançant el cant i el xilòfon coneixeran les notes de l'escala pentatònica.
RECURSOS	Aula de música.
GRÀFIC	<p style="text-align: center;">ESCALA PENTATÒNICA DE DO MAJOR</p> <p style="text-align: center;">ESCALA PENTATÒNICA DE LA MENOR</p>

ACTIVITAT 9. Escolteu com sonem!

MATERIAL	Paper, bolígraf.
OBJECTIUS	Reconéixer les possibilitats expressives de la veu.
EXPLICACIÓ	<p>Els alumnes representaran, mitjançant onomatopeies, els diferents sons que han escoltat a les audicions com: les ones, els cotxes, el ocells, els lladrucs d'un gos o els clàxons dels cotxes, entre d'altres. Aquesta activitat es realitzarà de manera individual i el mestre preguntarà: ¿Com és el so dels ocells?, i els alumnes han de respondre amb una onomatopeia.</p> <p>Essencialment, coneixeran com utilitzar la veu per a realitzar diferents sons i desenvoluparan la creativitat i el coneixement de la veu com a mitjà d'expressió.</p>
VARIACIONS	<p>Podem formar tres equips: el primer equip representarà els sons de la ciutat; el segon, els del bosc; el tercer, els de la platja. En escoltar els elements que diu el mestre, cada equip ha de representar els que siguen del seu entorn. Per exemple: si diem cotxe, l'equip que fa els sons de la ciutat haurà de fer el so del motor del cotxe, del clàxon, dels frens o de les portes en tancar-se, entre d'altres.</p> <p>Davant d'alumnes que presenten alguna necessitat educativa especial, com per exemple dificultats auditives, a aquests se'ls pot donar l'onomatopeia escrita en un paper i, amb l'ajuda tant del mestre com dels seus companys, ajudar l'alumne a reproduir el so.</p>
OBSERVACIONS	Cal observar que tots els alumnes realitzen de manera adequada la onomatopeia corresponent a cada equip, així com fer un ús correcte de la veu.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 10. Pintem la música!

MATERIAL	Llapis de colors, paper, Internet o CD de les audicions.
OBJECTIUS	Potenciar la creativitat i la imaginació. Gaudir i respectar l'audició d'obres musicals variades.
EXPLICACIÓ	<p>El mestre explicarà que posarà diferents músiques, cadascuna amb un poder evocatiu diferent: més alegres, més tristes, més divertides, més tranquil·les, etc. Els alumnes les escoltaran i, quan els vinga de gust, podran aixecar-se i apropar-se al paper en blanc per pintar la música que estan escoltant, atenent als colors que trien i a les figures que dibuixen. La música seleccionada és la següent:</p> <ul style="list-style-type: none">• «Concert per a clarinet i orquestra en la major K.622», de Wolfgang Amadeus Mozart.• «El moldava», de Bedrich Smetana.• «La flauta màgica» («La regina de la nit»), de Wolfgang Amadeus Mozart. <p>Al final de l'activitat s'aixecarà el mural per penjar-lo a la paret de l'aula de música.</p> <p>Principalment, es pretén que entenguin les noves tendències compositives de la pintura abstracta, on s'usa la música com a recurs pictòric. Per a això es mostrarà com a exemple l'obra de Vassili Kandinski.</p>
VARIACIONS	Tot l'alumnat ha d'alçar-se a pintar alguna cosa al mural i ha d'explicar al final el que sentia en dibuixar el que ha pintat.
OBSERVACIONS	Abans de començar l'activitat hem de col·locar el mural de paper continu en blanc sobre el terra. Al voltant d'aquest hem de deixar caixes de llapis de colors a la disposició dels xiquets.
RECURSOS	Aula de música o una altra aula de l'escola que siga espaiosa.

ACTIVITAT II. Saps quina cançó és?

MATERIAL	Piano, flauta, afinador, instruments Orff.
OBJECTIUS	Potenciar la creativitat i la imaginació. Reconèixer les possibilitats de la veu. Desenvolupar l'expressió corporal.
EXPLICACIÓ	En grups de 5 alumnes, cada grup triarà una cançó. Cada grup ha de cantar la cançó que haja escollit i inventar-se les paraules amb una correcta entonació, així com també els moviments per a interpretar-la. Els altres grups han de reconèixer la cançó. Principalment, es pretén desenvolupar la capacitat creativa en la composició de noves lletres i en la realització de moviments corporals per a les cançons escollides.
VARIACIONS	Els xiquets realitzaran un ball totalment lliure i que siga del seu gust.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 12. On no arriben les paraules

MATERIAL

Un conte, ordinador amb connexió a Internet.

OBJECTIUS

Expressar les sensacions i sentiments a través de l'audició.

Potenciar la capacitat d'improvissació i la imaginació dels alumnes.

EXPLICACIÓ

Contarem el conte de forma resumida per a ambientar l'activitat i direm que en aquesta obra ocorren situacions d'amor, d'alegria, de tristesa, etc. Moltes d'aquestes situacions ens ocorren en la vida sense la necessitat de les paraules, i on no arriben les paraules s'hi troben els gestos i la música. Quan contem el conte i escoltem la música, els alumnes han de moure's lliurement per l'aula amb la finalitat d'expressar els sentiments que els transmet la música.

Conte:

Hi havia una vegada una jove bonica i bondadosa a qui tots anomenaven Bella, i era l'únic consol del seu vidu pare.

Un dia van anar a dinar al bosc i el pare de Bella va fer la migdiada a l'ombra d'un pi. En despertar-se no va trobar a la seua filleta per cap lloc, es va desesperar i la seua ànima va entristir.

De sobte, va aparéixer un senyor que li va dir:

—¡Oh, pobre home, la Bèstia ha capturat a la teua filla! És millor que fuges d'ací abans que te trobe i que te done mort com a la pobra Bella...

Però son pare va decidir tallar les flors més oloroses per a col·locar-les sobre la tomba de la seua filla.

Però la Bèstia no li ho va deixar fer, i de sobte va cridar molt fort:

—¡Si no te'n vas, te torturaré i després destruiré el teu poble i diré a tots que ho he fet per culpa de la teua filla!

I el pare se'n va anar plorant del bosc.

Però Bella no havia mort. La Bèstia la tenia a sa casa i estava enamorat de la jove.

—¡Deixa'm tornar amb el meu pare, si us plau! —plorava una i altra vegada Bella.

—No, casa't amb mi —responia sempre la Bèstia.

Tant era l'amor de Bella per son pare, i tanta la llàstima que sentia per la Bèstia, que per fi va acceptar ser la seua dona.

I llavors va succeir el prodigi. La Bèstia es va convertir en un príncep i la casa en un gran palau.

—Gràcies, Bella —va dir el jove—. Una bruixa em tenia encantat fins que algú em volguera...

Visitaren el pare de Bella i des de llavors van viure molt feliços els tres.

Essencialment, es pretén que coneguen la capacitat que té la música per a expressar els sentiments i que comproven per ells mateixos les propietats comunicatives de la música i el llenguatge.

VARIACIONS

Davant d'alumnes que presenten alguna necessitat educativa especial, com per exemple dificultats visuals o amb la parla, demostrarem a la resta d'alumnes que la música és un mitjà de comunicació amb un gran poder. Els invitarem a dir i/o expressar quins creuen que són els sentiments de les persones que poden aparèixer en les escenes d'aquest conte. També podem animar tota la classe a cantar noves melodies que expressen sentiments com els que hem tractat.

OBSERVACIONS

Els alumnes han de moure's lliurement per tota l'aula, sense restriccions. Han de sentir-se lliures per a poder endinsar-se bé en cada context que els evoca la música.

Tema 3.

Principals metodologies de l'educació musical: Dalcroze, Orff i Willems

3.1. Metodologia Dalcroze

Introducció

Les aportacions de les diverses metodologies musicals han sigut fonamentals per a saber de quina manera podem ensenyar la música. La intencionalitat de les metodologies musicals ens ha permès reflexionar sobre la importància de transmetre la música d'una manera lúdica, activa i integral. És per això que cal que reflexionem de quina manera podem motivar els nostres alumnes en la recerca de estratègies i accions i afavorir els processos d'ensenyament-aprenentatge de la música, amb la finalitat de garantir una educació basada en l'experimentació i el coneixement propis i, d'aquesta manera, garantir també l'interès per les activitats musicals.

Dalcroze considera necessari ensenyar els conceptes musicals mitjançant el moviment i en tres etapes: la primera consisteix a desenvolupar l'expressió sensorial i motriu en edats primerenques (eurhythmic); la segona es basa en el coneixement del solfeig; la tercera es basa en una educació més global que inclou aspectes corporals i mentals, una etapa on és molt útil la improvisació.

Activitats de la metodologia Dalcroze

ACTIVITAT 13. Dalcroze. Escolta, anem!

ACTIVITAT 14. Dalcroze. Ballem amb el globus!

ACTIVITAT 15. Dalcroze. El zoo musical

ACTIVITAT 16. Dalcroze. Juguem al tennis!

ACTIVITAT 17. Dalcroze. Mou la meua forma

ACTIVITAT 18. Dalcroze. La música ens mou!

ACTIVITAT 13. Dalcroze. Escolta, anem!

MATERIAL	Pandero, triangle, maraques, claus.						
OBJECTIUS	Discriminar auditivament els timbres dels diferents instruments. Identificació i seguiment corporal de l'accent i la pulsació mentre s'escolten els diferents instruments musicals.						
EXPlicació	<p>Es divideix la classe en 4 espais diferents, per exemple:</p> <table border="1"><tr><td>1</td><td>3</td><td>4</td></tr><tr><td></td><td colspan="2">2</td></tr></table> <p>Els alumnes col·locats al centre de l'aula, quan escolten el so del pandero, han de córrer cap a la zona 4. Si es toca el triangle, han d'arrossegar els peus cap a la zona 2. Si sonen les maraques, han de saltar cap a la zona 3 i si sonen les claus han de caminar ajupits cap a la zona 1.</p> <p>Utilitzarem els següents patrons rítmics per a cadascun dels instruments:</p> <p>Pandero: ♪ ♪♪ ♪♪</p> <p>Triangle: ♪ ♪♪ ♪♪</p> <p>Maraques: ♪♪ ♪♪ ♪♪ ♪♪</p> <p>Claus: ♪ . ♪♪ ♪♪</p> <p>Amb aquest exercici es pretén que coneguen els timbres dels instruments de xicoteta percussió, així com també la vivència mitjançant el moviment dels diferents ritmes.</p>	1	3	4		2	
1	3	4					
	2						
VARIACIONS	Una variant d'aquest joc és quedar-se quiets i representar una altra vegada els moviments anteriors en espais i amb moviments diferents.						
OBSERVACIONS	Abans de començar l'activitat hem d'organitzar l'aula de música per a disposar d'un espai ampli on els xiquets es puguin moure sense entrebancs.						
ESPai	Aula de música.						

ACTIVITAT 14. Dalcroze. Ballem amb el globus!

MATERIAL	Globus, música descriptiva (https://www.youtube.com/watch?v=ja7v4JTSLVw).
OBJECTIUS	Expressar amb el cos el ritme que ens provoca la música. Confiança de les aportacions pròpies i dels altres en el desenvolupament de les activitats musicals amb moviment.
EXPLICACIÓ	Es posaran per parelles, cada parella inflarà el seu globus i a continuació es posarà música descriptiva. Els alumnes representaran els moviments que els suggerisca la música, però la parella de ball no pot soltar el globus. Aquesta activitat pretén que l'alumnat realitzi moviments corporals lliurement mentre escolta música. Es desenvolupa en parelles unides amb un globus amb la intenció que respecten l'expressió dels companys.
VARIACIONS	Davant d'alumnes que presenten alguna necessitat educativa especial, com per exemple dificultats visuals o auditives, a aquests els farem seguir la música mitjançant el sosteniment del globus entre les diferents parelles.
OBSERVACIONS	Amb l'ajuda del moviment corporal i del globus, els alumnes treballaran la rítmica del cos.
RECURSOS	Aula de música o espai ampli de l'escola.

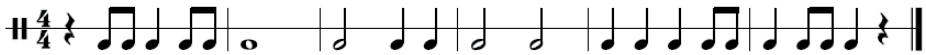
ACTIVITAT 15. Dalcroze. El zoo musical

MATERIAL	Aula de música.
OBJECTIUS	Percebre el propi espai i el dels altres. Moure's al ritme de la música. Escoltar obres clàssiques.
EXPLICACIÓ	<p>En aquesta activitat el mestre posarà en un determinat ordre tres obres que representen tres animals diferents:</p> <p>El cigne (https://www.youtube.com/watch?v=FSE76MqZL-c) Els ocells (https://www.youtube.com/watch?v=yQ-vnExjvDE) Els cangurs (https://www.youtube.com/watch?v=NAomj9jq_jE)</p> <p>La primera peça té un temps lent, la segona té un temps ràpid i la tercera el té ràpid i lent. El mestre dirà als alumnes que han d'imitar els animals que sonen i de tant en tant pararà la música, la qual cosa indicarà que els alumnes han de parar-se en la posició en què es troben.</p> <p>Principalment, es desitja que es menegen al ritme de la música i desenvolupen la capacitat d'atenció.</p>
VARIACIONS	Es poden agafar els tres animals que hem usat en les audicions per a fer l'activitat, com ara el cigne, els ocells i els cangurs. Si tenim alumnes amb dificultats auditives, els posarem una parella amb la finalitat que aquest imite el seu company.
OBSERVACIONS	Cal disposar d'un espai adequat per a realitzar l'activitat, on cada xiquet pugui moure's amb llibertat.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 16. Dalcroze. Juguem al tennis!

MATERIAL	Pilotes de tennis, pals, equip de música.
OBJECTIUS	<p>Treballar l'accent i la pulsació.</p> <p>Explorar i utilitzar els materials i els instruments bàsics constitutius del llenguatge artístic, conèixer-ne les propietats i ampliar la visió de les seues possibilitats d'utilització amb fins expressius, comunicatius i lúdics.</p> <p>Treballar les diferents destreses físiques a través del moviment i els instruments, així com desenvolupar la consciència corporal i millorar la relació amb els altres.</p>
EXPLICACIÓ	<p>Anteriorment a aquest exercici, el mestre ja haurà treballat els continguts referents al ritme, la pulsació i l'accent. El mestre utilitzarà alguna peça musical gravada o un instrument de percussió i els xiquets faran botar la pilota de tennis al terra per marcar el pols i l'accent segons els oriente el mestre.</p> <p>Amb açò es pretén que els xiquets adquirisquen l'accent i la pulsació de cadascuna de les peces musicals proposades amb materials lúdics.</p>
VARIACIONS	Els alumnes poden alternar les mans dreta i esquerra o bé passar-se les pilotes entre els participants al ritme de la música (pot fer-se fent rebotar la pilota o passant-la mà a mà). Si tenim algun xiquet amb alguna dificultat visual, realitzarem l'activitat amb un pal i, amb l'ajuda del mestre, aquest colpejarà el sòl per marcar la pulsació o l'accent, segons li indique el docent. Una variant d'aquest exercici pot ser alternar les mans. Amb aquesta activitat es poden treballar les diferents velocitats.
OBSERVACIONS	Cal disposar d'un espai adequat per a realitzar l'activitat, on cada xiquet puga tocar i moure's.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 17. Dalcroze. Mou la meua forma

MATERIAL	Pissarra, ordinador.
OBJECTIUS	Representació del fraseig musical amb l'ajuda del moviment. Realització de moviments fixos o inventats amb diferents estímuls: visuals, musicals, etc.
EXPLICACIÓ	<p>El professor donarà als alumnes la següent partitura perquè la interpreten amb el cos i segons les indicacions següents: quan veuen una rodona (●) han d'alçar els braços, si veuen una blanca (♩) han de tocar el terra i aixecar-se, si veuen una negra (♪) han de fer un salt, si veuen una corxera (♫) han de fer dos salts, si veuen un silenci de negra (Z) han de dir «Xxxt». Es realitzarà compàs a compàs fins fer la partitura completa.</p> <p>Aquest exercici es pretén que utilitzen el cos en la interpretació d'una partitura i que el llenguatge musical s'experimente també amb el moviment.</p>
VARIACIONS	Posar més notes i fer partitures més llargues.
OBSERVACIONS	Es poden canviar els moviments que pertanyen a cada figura. Cal disposar d'un espai adequat per a realitzar l'activitat, on cada xiquet pugui tocar i moure's.
RECURSOS	Aula de música.
GRÀFIC	

ACTIVITAT 18. Dalcroze. La música ens mou!

MATERIAL	Pandero, piano, ordinador amb accés a Internet, material d'educació física.
OBJECTIUS	Reconèixer les figures rítmiques i relacionar-les amb el moviment corporal. Afavorir la concentració i l'escolta atenta.
EXPLICACIÓ	Els alumnes es mouen per l'espai mentre el professor toca un ritme amb el pandero. A ritme de negres, els alumnes caminaran; a ritme de corxeres, correran lent; a ritme de corxera amb puntet, saltaran; a ritme de semicorxeres, correran ràpid. També s'incorporaran altres figures com la blanca i la rodona. Principalment, es pretén que coneguen les figures rítmiques de negra, corxera, semicorxera i negra amb puntet amb l'experimentació dels moviments corporals, de manera que s'incorporen noves figures a poc a poc.
VARIACIONS	Podem coordinar-nos amb el professor d'educació física i preparar un circuit amb material d'aquesta àrea perquè els alumnes el facen al ritme que marca el pandero. Si tenim algun alumne amb necessitats educatives especials, podem treballar aquesta activitat per parelles, amb la finalitat de guiar l'alumne amb necessitats.
OBSERVACIONS	Si el professor domina altres instruments com el piano o la flauta dolça, pot tocar una melodia amb aquestes figures i combinar-les. També es poden utilitzar altres instruments o cançons.
RECURSOS	Aula de música o gimnàs.

3.2. Metodologia Orff

Introducció

Orff centra la seua obra pedagògica en tres aspectes fonamentals: el llenguatge, el cos i la música. Considera que mitjançant l'accentuació de les paraules es treballa l'aspecte rítmic. A més a més, utilitza el cos com un instrument de percussió per crear diferents plànols sonors amb les palmes, els dits, els peus i els genolls. També utilitza, per a l'educació auditiva, l'escala pentatònica, i utilitza el recurs de la improvisació per al seu desenvolupament.

Activitats de la metodologia Orff

ACTIVITAT 19. Orff. El nostre cos sona!

ACTIVITAT 20. Orff. Animals, cantem!

ACTIVITAT 21. Orff. Som un grup de rock

ACTIVITAT 22. Orff. Si tu em preguntes, jo et conteste

ACTIVITAT 23. Orff. Ens movem?

ACTIVITAT 24. Orffmania

ACTIVITAT 19. Orff. El nostre cos sona!

MATERIAL

Partitura rítmica.

OBJECTIUS

Desenvolupar el sentit rítmic.

Descobrir les possibilitats sonores del propi cos.

Interpretar les següents partitures rítmiques per treballar el ritme amb diferents parts del cos:

The image shows two musical staves with rhythmic notation. The first staff contains a sequence of notes with stems, each followed by a letter (D or I) and a body percussion instruction: 'D Pecho', 'I Pecho', 'D Palmadas rodillo', 'I Palmadas rodillo', 'D Pecho', 'I Pecho', 'D Pie', 'I Pie', and 'Palmada'. The second staff contains a sequence of notes with stems and beams, each followed by a letter (D or I) and a body percussion instruction: 'D Pitos', 'I Pitos', 'D Pie', 'Palmada', 'Pitos', and 'Palmada'. The staves are enclosed in a large bracket on the left side.

Palmes: amb les dues mans; palmes als genolls: cop de mà als genolls; xiulets: espetecs amb els dits; peus: percussió amb els peus a terra.

Essencialment, es treballa la psicomotricitat mitjançant la percussió corporal.

VARIACIONS

Una variació d'aquesta activitat seria que cada alumne improvisara una percussió corporal diferent per a la mateixa partitura rítmica o bé un altre ritme.

OBSERVACIONS

Cal realitzar aquesta activitat amb una correcta posició corporal.

ESPAI

Aula de música.

ACTIVITAT 20. Orff. Animals, cantem!

MATERIAL	Lletra de la cançó.
OBJECTIUS	<p>Gaudir amb la realització d'activitats musicals vocals.</p> <p>Utilitzar els instruments com a recursos per a l'acompanyament de cançons.</p>
EXPLICACIÓ	<p>En primer lloc es facilitarà la lletra de la cançó a cada alumne: Animals d'aquest bosc, cantem tots.</p> <p style="text-align: center;">Agafen els seus instruments i comencem. El gosset toca el pianet, tinquin-tinquin; el conill, el trombó, po-po; el lloro, el xiulet, prri-prri; i el ratolí, la campaneta, din-dong, din-dong; el lleó toca el pandero, pom-pom; el gat toca el carilló, plin-plin. Així tots cantem, així tots toquem.</p> <p>Seguidament, practicarem la cançó i cada vegada que s'anomeni l'instrument que està relacionat amb un animal, es realitzarà un ritme lliure.</p> <p>Especialment, es pretén desenvolupar la capacitat d'atenció mitjançant l'escolta activa amb la cançó com a recurs.</p>
VARIACIONS	Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials utilitzarem determinats instruments que faciliten la seua integració.
OBSERVACIONS	Cal disposar d'un espai adequat per a realitzar l'activitat, on cada xiquet puga tocar i moure's.
RECURSOS	Aula de música.
GRÀFIC	

ACTIVITAT 21. Orff. Som un grup de rock

MATERIAL	Mitjans audiovisuals.
OBJECTIUS	Experimentar les possibilitats expressives de la veu. Utilitzar la percussió corporal i els instrumental Orff com a recursos per a l'acompanyament de cançons.
EXPLICACIÓ	En aquesta activitat utilitzarem la cançó «We will rock you» de Queen (https://www.youtube.com/watch?v=qGaOlfmX8rQ). Per començar l'activitat, posarem la cançó i realitzarem el ritme característic d'aquesta cançó amb dues palmes (dues corxeres) i un colp de peu al terra, alhora que combinarem el peu dret amb l'esquerra (una negra). Després dividirem la classe en dos grups: un grup realitzarà dues palmades (corxeres) i l'altre el colp de peu al terra. Després, amb l'instrumental Orff, realitzarem el ritme que han fet amb el cos però amb les claus (per a les palmes) i els panderos (per al colp al terra). Essencialment, el pretén desenvolupar l'aspecte rítmic mitjançant el cos i l'instrumental Orff.
VARIACIONS	De manera interdisciplinària, podem cantar la cançó per treballar també la llengua anglesa, on un grup d'alumnes poden cantar i els altres realitzar el ritme, i a l'inrevés. Per a treballar el ritme amb l'alumnat amb necessitats educatives especials, els integrarem en el grup de la classe mitjançant la veu, la percussió corporal i l'instrumental Orff.
OBSERVACIONS	Cal organitzar l'aula de manera adequada per a garantir un bon desenvolupament de l'activitat.
RECURSOS	Aula de música.

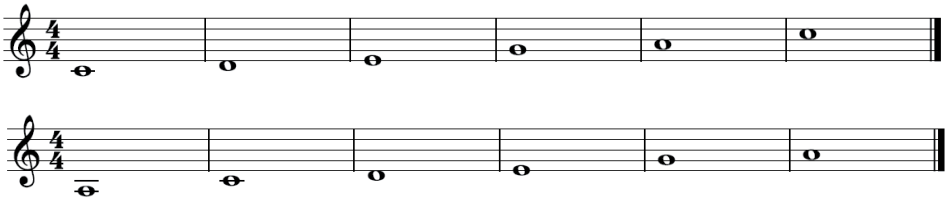
ACTIVITAT 22. Orff. Si tu em preguntes, jo et conteste

MATERIAL	El propi cos.
OBJECTIUS	Descobrir i experimentar les possibilitats sonores del propi cos.
EXPLICACIÓ	<p>El mestre interpretarà un ritme amb una part del cos (peus, espetecs amb els dits, cames i mans) i els alumnes hauran de respondre amb el mateix ritme, però amb qualsevol altra part del cos (diferent a aquella utilitzada pel mestre), per exemple, si el mestre realitza 3 palmades, els alumnes faran 3 espetecs amb els dits, i així amb les diferents parts del cos.</p> <p>Principalment, es pretén que experimenten com sona el cos i fomentar la creativitat i l'atenció.</p>
VARIACIONS	També podem variar l'activitat de manera que cadascun dels alumnes realitzi un ritme i la resta de companys imiten aquest ritme.
OBSERVACIONS	Cal que cada alumne realitzi el seu ritme amb claredat perquè la resta pugui respondre de manera adequada.
RECURSOS	Aula de música o els espais de l'escola.

ACTIVITAT 23. Orff. Ens movem?

MATERIAL	Baquetes.
OBJECTIUS	Realització de jocs per a la pràctica amb instrumental Orff. Experimentar les pulsacions i l'accent en la realització de ritmes. Gaudir amb la realització d'activitats en les quals intervé el moviment individual o en grup.
EXPLICACIÓ	L'alumnat es mourà lliurement per l'aula i si algú es queda quiet, tota la classe ha de quedar-se quieta. Després, el mestre emetrà un ritme amb la veu en espais de 4 pulsacions i els xiquets realitzaran el ritme que faça el mestre amb les mans. Per últim, asseguts a terra, donarem als xiquets un parell de baquetes a cadascun i amb elles interpretaran l'exercici anterior, de manera que en les primeres 4 pulsacions tocaran les baquetes i en les 4 pulsacions següents improvisaran tocant a terra. Essencialment, es busca l'experimentació del ritme, tant amb les directrius del docent com de manera lliure.
VARIACIONS	Podem canviar les baquetes per altres instruments menuts de percussió, com les maraques o les claus.
OBSERVACIONS	Cal que els alumnes realitzen l'activitat amb suficient espai, tant si es realitza en l'aula de música com si es fa en un altre lloc de l'escola.
RECURSOS	Aula de música o un altre espai de l'escola.

ACTIVITAT 24. Orffmania

MATERIAL	Xilòfons, metal·lòfons, carillons.
OBJECTIUS	Experimentar i improvisar amb els sons. Practicar amb l'instrumental Orff.
EXPLICACIÓ	<p>Al començament de l'activitat els posarem aquest vídeo: https://www.youtube.com/watch?v=wS3KE3A-5vs&feature=youtu.be</p> <p>Després els direm que han de fer el que fa la xiqueta que apareix al vídeo. Utilitzarem l'escala pentatònica de do (formada per do, re, mi, sol, la) i la pentatònica de la (formada per la, do, re, mi, sol) amb les quals tot el que toquem ens sonarà molt millor que si utilitzem l'escala diatònica completa de do major o l'escala relativa menor (la menor), ja que no hi haurà dissonàncies ocasionades pels semitons de les escales major i menor. Posarem els alumnes per parelles: un xiquet de cada parella serà l'espill i ha d'imitar el company que té enfront. Una vegada distribuïts els rols, els direm que toquen i que improvisen el que siga, cada vegada més ràpid, fins que ja no puguin més.</p> <p>Essencialment, es pretén que gaudisquen de les sonoritats dels instruments Orff, així com també de l'escala pentatònica com a recurs necessari per a la improvisació.</p>
VARIACIONS	Podem realitzar també improvisacions amb la veu utilitzant l'escala pentatònica.
OBSERVACIONS	Es poden canviar els rols entre els components de la parella.
RECURSOS	Aula de música.
GRÀFIC	

3.3. Metodologia Willems

Introducció

Willems basa la seua metodologia en la sensibilització i l'harmonització de les facultats humanes des d'una concepció fisiològica, intuïtiva i mental, amb l'ús de l'aprenentatge de la llengua materna com a recurs. El seu objectiu se centra en aprofundir en les relacions que existeixen entre la música, els éssers humans i la societat.

Activitats de la metodologia Willems

ACTIVITAT 25. Willems. D'on ve el so?

ACTIVITAT 26. Escoltem i imitem la intensitat!

ACTIVITAT 27. Willems. Els mims

ACTIVITAT 28. Willems. Les meues mans sonen!

ACTIVITAT 29. Willems. Emparella ja!

ACTIVITAT 30. Willems. Saps quina nota sóc?

ACTIVITAT 25. Willems. D'on ve el so?

MATERIAL	Pandero, maraques, cròtals, triangle.
OBJECTIUS	Discriminar els diferents timbres del instruments Orff i quotidiàfons.
EXPLICACIÓ	<p>Els alumnes romandran quietes amb els ulls tancats i el docent ha de fer sonar diferents instruments. Durant l'escolta d'aquests instruments, els alumnes han d'assenyalar el lloc d'on ve el so i caminar cap a ell.</p> <p>Essencialment, es pretén desenvolupar la capacitat de discriminació tímbrica i motivar l'alumnat en el gust per l'audició activa i instrumental.</p>
VARIACIONS	Una variació d'aquesta activitat consisteix a aproximar-se al so a quatre grapes si és un so suau, o caminar cap a ell si és un so fort. Els alumnes també han de manifestar si el ritme és ràpid o lent, de manera que gatejaran de pressa si és ràpid o a poc a poc si el ritme és lent.
OBSERVACIONS	Cal disposar d'un espai ampli per a realitzar l'activitat perquè els alumnes puguin moure's amb llibertat.
RECURSOS	Aula de música o un espai ampli de l'escola.

ACTIVITAT 26. Escoltem i imitem la intensitat!

MATERIAL	Caixa xinesa, pandero, triangle, mobiliari.
OBJECTIUS	Discriminació auditiva del paràmetre de la intensitat. Reconeixement auditiu del l'instrumental Orff.
EXPLICACIÓ	En primer lloc, explicarem als alumnes que, amb l'ajuda de diferents instruments i de colps amb el propi cos sobre objectes o sobre el terra, han de discriminar entre un so o un soroll feble i un de fort i, seguidament, han d'imitar les seqüències rítmiques que han escoltat. Principalment, es pretén que distingisquen un so o un soroll feble i un de fort amb els diferents recursos de què disposem a l'aula.
VARIACIONS	Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials, es pot aprofundir en la discriminació de la intensitat amb el treball de la percussió corporal.
OBSERVACIONS	Cal respectar i cuidar tant els instruments com el mobiliari de l'aula.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 27. Willems. Els mims

MATERIAL	Partitura amb solfeig sil·làbic.
OBJECTIUS	<p>Gaudir amb la interpretació d'activitats musicals i vocals.</p> <p>Confiar en les activitats pròpies i en els altres en el desenvolupament de les activitats musicals i instrumentals.</p> <p>Conèixer i reproduir les diferents figures musicals.</p>
EXPLICACIÓ	<p>Aquesta activitat és un exercici de repetició. Al principi, el mestre interpretarà negres i corxeres mitjançant la percussió corporal, alhora que realitzarà el solfeig sil·làbic, i els alumnes hauran de repetir el que fa el docent.</p> <p>Per exemple:</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>(Genolls) Ta ti-ti ta ta</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>(Palmes) Ti-ti ti-ti ti-ti ti-ti</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start; margin-top: 10px;"> <div style="text-align: center;"> <p>(Peus) Ti-ti ti-ti ta ta</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>(Espetecs) Ta ta ta ta</p> </div> </div> <p>Una vegada realitzat aquest exercici, serà el torn dels alumnes. Un alumne triarà un company i interpretarà, mitjançant el solfeig sil·làbic i la percussió corporal, un ritme improvisat que el seu company haurà d'imitar. Després, el company que ha imitat serà el que trie un altre alumne, i així fins que tots hagen realitzat l'exercici.</p> <p>Essencialment, es pretén que, mitjançant el joc sil·làbic i la percussió, aprenguen el llenguatge musical i utilitzen el recurs de la imitació i la repetició.</p>
VARIACIONS	<p>Aquesta activitat podem variar-la una amb una resposta d'imitació diferent a la proposada, és a dir, si el primer alumne utilitza la percussió corporal, l'alumne que l'imita pot usar el solfeig sil·làbic o a la inversa.</p> <p>Mitjançant la imitació, un alumne amb necessitats educatives especials podrà efectuar els ritmes amb percussió corporal.</p>
OBSERVACIONS	És important que els alumnes imiten correctament i que els ritmes que inventen siguin nous i creatius.
RECURSOS	Aula de música.
GRÀFIC	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start;"> <div style="text-align: center;"> <p>(Genolls) Ta ti-ti ta ta</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>(Palmes) Ti-ti ti-ti ti-ti ti-ti</p> </div> </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: flex-start; margin-top: 10px;"> <div style="text-align: center;"> <p>(Peus) Ti-ti ti-ti ta ta</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>(Espetecs) Ta ta ta ta</p> </div> </div>

ACTIVITAT 28. Willems. Les meues mans sonen!

MATERIAL	El propi cos.
OBJECTIUS	<p>Experimentar i utilitzar el compàs de dos, tres i quatre temps per realitzar colps com a resposta a diferents estímuls sonors.</p> <p>Identificar i seguir amb la percussió corporal la pulsació i l'accent mitjançant les palmes en la imitació dels diferents ritmes.</p>
EXPLICACIÓ	<p>El mestre marcarà l'estructura dels compassos 2/4, 3/4 i 4/4 mitjançant les palmades i utilitzant la negra. Repetirà l'estructura diverses vegades.</p> <p>Una vegada els alumnes hagen memoritzat les estructures dels 3 compassos, hauran de repetir-les. Després, hauran de fer els diferents ritmes que càpien en cadascun dels compassos treballats.</p> <p>Després, el docent donarà una sèrie de palmades ràpides i l'alumnat la repetirà, sense comptar el nombre de palmades. Després, se'ls preguntarà: ¿quantes n'eren?</p> <p>Essencialment, es pretén que, mitjançant l'experimentació sonora amb l'ús de les palmades, els alumnes obtinguen les nocions d'accent i pulsació de cadascun dels compassos treballats.</p>
VARIACIONS	També es pot fer l'activitat alternant les palmades amb colps sobre els genolls o el pit.
OBSERVACIONS	Si tenim alumnes amb necessitats educatives especials, els explicarem on han de colpejar-se, amb la finalitat que puguin realitzar l'activitat com la resta dels seus companys.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 29. Willems. Emparella ja!

MATERIAL	1 triangle, 1 pandero, les claus.
OBJECTIUS	Exercitar la discriminació tímbrica. Afavorir la memòria a curt termini i la concentració.
EXPLICACIÓ	Un alumne es posa al mig de la classe amb els ulls tancats i 3 alumnes fan un rogle al seu voltant. Cadascun dels 3 alumnes agafa un instrument d'aquests: 1 triangle, 1 pandero i les claus. Toquen un darrere l'altre diverses vegades i sempre amb el mateix ordre. L'alumne central ha d'esbrinar l'ordre en què sonen els instruments. Principalment, es pretén desenvolupar la memòria tímbrica, així com també treballar l'atenció.
VARIACIONS	També podem realitzar l'activitat amb més persones i més instruments, o bé llevar persones si veiem que es molt complicat amb 3 instruments. També es pot tocar els instruments només una vegada i que l'alumne del centre diga l'ordre en què s'han tocat. Una altra variant seria demanar «comodins», és a dir, que l'alumne del centre pugui demanar una pista de l'instrument que tocava a un dels companys que té al voltant. Si tenim un alumne amb necessitats educatives especials, podem guiar-lo pel cercle on estan els 3 companys i deixar-li tocar personalment els instruments.
OBSERVACIONS	Podem variar els instruments en el cas que no disposem dels proposats.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 30. Willems. Saps quina nota sóc?

MATERIAL	Làmines amb les notes impreses, metal·lòfon, baquetes.
OBJECTIUS	Jocs d'iniciació a la tècnica instrumental: ús de baquetes i tipus d'atac en làmines.
EXPLICACIÓ	<p>Asseguts a terra en forma de cercle, col·locarem al centre els dibuixos de les làmines de diferents grandàries, amb el nom de les notes de l'escala. El mestre tocarà amb el metal·lòfon una nota i els alumnes, de dos en dos, triaran la làmina correcta, així aconseguiran identificar-les per la seua grandària i el seu so. Quan els alumnes aconseguisquen identificar una sola nota, els tocarem dues notes seguides o més.</p> <p>Essencialment, es pretén que associen el so de les plaques dels instruments Orff amb la seua grandària i facilitar-ne el reconeixement per a la pràctica de l'instrumental Orff.</p>
VARIACIONS	L'activitat es pot fer amb un metal·lòfon, el piano o la flauta.
OBSERVACIONS	Cal disposar d'un espai ampli per a realitzar l'activitat perquè els alumnes puguin moure's amb llibertat.
RECURSOS	Aula de música.

Tema 4.

L'educació auditiva

Introducció

En l'etapa de l'educació primària, es pretén desenvolupar en l'alumnat les seues capacitats auditives mitjançant l'escolta activa. Per a això, cal seleccionar un conjunt d'activitats enfocades a estimular i motivar l'alumnat per descobrir noves fonts sonores que creen la curiositat i el gust per conèixer nous entorns sonors. A més a més, l'actual societat, cada vegada més tecnològica, ens oferirà un ventall de recursos que ens poden ser de gran utilitat per a treballar l'educació auditiva, ja que els aparells tecnològics permeten experimentar amb la manipulació i la creació sonores.

Activitats

ACTIVITAT 31. Som arbres, movem-nos!

ACTIVITAT 32. Ho reconeixes? Jo no, i tu?

ACTIVITAT 33. Sentim la música

ACTIVITAT 34. Reconeixes els sons?

ACTIVITAT 35. Saps de qui parlem?

ACTIVITAT 36. Sona a la «Dansa hongaresa»

ACTIVITAT 31. Som arbres, movem-nos!

MATERIAL	Cròtals, triangle, claus, pandero.
OBJECTIUS	Discriminació auditiva de sons forts i suaus.
EXPLICACIÓ	<p>L'alumnat escoltarà amb atenció els sons produïts pels instruments. Se'ls diu que seran com un arbre, que amb sons suaus es fa xicotet i es tomba a terra, arrupit, i amb sons forts cobra vida i salta content.</p> <p>Essencialment, es pretén que aconseguisquen discriminar els sons forts i els febles mitjançant el moviment.</p>
VARIACIONS	També es poden utilitzar diferents instruments que ens ajuden a fer més sons forts i febles.
OBSERVACIONS	Cal disposar d'un espai adequat amb la finalitat que l'alumnat pugui expressar-se amb llibertat per l'aula.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 32. Ho reconeixes? Jo no, i tu?

MATERIAL

Cançó de la «Dansa xinesa»: <https://www.youtube.com/watch?v=J38D0XJ7bk8>.

Conte *El Trencanous i el rei dels ratolins*. <http://www.xtec.cat/~csoler9/histrencanous.htm>.

OBJECTIUS

Gaudir, atendre i respectar l'audició d'obres musicals variades.

Expressar les sensacions i comentar verbalment els gustos personals arran de l'audició.

EXPLICACIÓ

En primer lloc, es presentarà als alumnes l'audició de la «Dansa xinesa», de *tempo* allegro moderat. És un dels moviments de la suite per al ballet *El Trencanous* que va escriure el compositor rus Txaiovski i que s'estrenà el 1892. Aquesta obra està inspirada en el conte de Hoffmann (*El Trencanous i el rei dels ratolins*) i es compon de tres parts: una obertura o introducció, 6 danses (una d'elles és la «Dansa xinesa») i un moviment final, el «Vals de les flors».

A continuació se'ls contarà quin és l'argument del conte de Hoffmann (<http://www.xtec.cat/~csoler9/histrencanous.htm>): uns xiquets reben els seus regals de Nadal, una sèrie de joguines que cobren vida en el somni d'una xiqueta. Aquest argument permet que el compositor ens porte a través de les danses a mons exòtics, com és el cas d'aquesta «Dansa xinesa».

Coreografia per al ball de la «Dansa xinesa»:

1. Direm als xiquets que han d'elaborar ells mateixos la coreografia de la dansa, con si foren una companyia de teatre.

2. El mestre els donarà les següents instruccions:

- Preguntar-los si han vist ballar alguna vegada una dansa.
- Escoltaran la música per percebre què els transmet la música.
- Relacionar els passos amb la música que escolten, on es pot relacionar cada timbre dels instruments que apareixen amb un moviment diferent i també associar aquest ritme a un animal, per exemple:
 - *el fagot*: caminar lentament amb un gest de cansament com si foren elefants.
 - *el flautí*: moure's com si foren papallones.
 - *les cordes*: donar xicotets bots com si foren mosquits.
 - *el clarinet*: moure's com si foren abelles.
- Organitzar el ball i unir la música amb els moviments que han treballat.

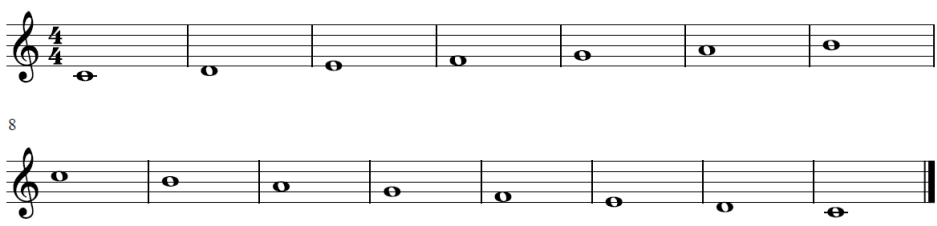
Principalment, es vol aconseguir que, a través del conte, coneguen la música clàssica, alhora que es potencia l'audició i el gust pels clàssics.

VARIACIONS	Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials, com per exemple dificultats auditives, se'ls pot donar el conte en paper perquè el puguin seguir.
OBSERVACIONS	Amb l'ajuda del conte, l'alumne podrà saber quin és l'argument de l'obra i, per tant, identificar-la millor.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 33. Sentim la música

MATERIAL	Mitjans audiovisuals.
OBJECTIUS	<p>Gaudir amb l'escolta d'una obra musical.</p> <p>Escollar i reconèixer una selecció de peces musicals de distints gèneres, estils i autors, especialment dels segles XVII i XVIII.</p>
EXPLICACIÓ	<p>En aquesta activitat els alumnes treballaran un conjunt d'obres musicals seleccionades pel mestre i pels mateixos alumnes. Al final de cada peça, el mestre els en preguntarà l'autor i el nom de la peça, si els ha agradat i què els ha fet sentir. El mestre seleccionarà els fragments més adequats d'aquestes peces:</p> <ol style="list-style-type: none">1. «Rèquiem», de W.A. Mozart (https://www.youtube.com/watch?v=Zi8vJ_IMxQI).2. «Para Elisa», de Ludwig van Beethoven (https://www.youtube.com/watch?v=UPNU9DwFR0).3. Primer moviment de la «Sonata in C, K. 545 per a piano», de W. A. Mozart (https://www.youtube.com/watch?v=JcUh-ggBfzI).4. «Una Mattina», de Ludovico Einaudi (https://www.youtube.com/watch?v=cg_dRAmSzvA).5. «La valse d'Amelie», de Yan Tiersen (https://www.youtube.com/watch?v=MaFDhiUz98). <p>Essencialment, es pretén que els alumnes experimenten les emocions de la música i que, mitjançant aquestes, puguin aprofundir en el coneixement dels compositors.</p>
VARIACIONS	Es poden agafar altres obres que el docent considere adequades i de diferents estils als proposats.
OBSERVACIONS	Cal deixar espai suficient, ja que cap la possibilitat que els xiquets es moguen mentre escolten les audicions.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 34. ¿Reconeixes els sons?

MATERIAL	Piano.
OBJECTIUS	Expressar i comunicar missatges per mitjà de la veu, el gest, els instruments i el moviment. Progressar en l'ús dels codis i formes bàsiques que caracteritzen els diferents llenguatges artístics i utilitzar les tècniques bàsiques de cadascun d'ells. Conèixer, acceptar, valorar i utilitzar el cos per combinar les diferents destreses físiques a través de l'expressió de la veu, els instruments i el moviment. Desenvolupar la consciència corporal i interpretativa afirmar la confiança en un mateix i millorar la relació amb els altres.
EXPLICACIÓ	<p>El docent donarà una curta partitura als diferents grups d'aproximadament 5 alumnes amb l'escala de do major (ascendent i descendent). Aquests, sense dir el nom de les notes, les faran sonar amb la boca tancada. Primer, un d'ells cantarà dues notes i la resta ha de dir si són ascendents o descendents. A continuació, podran fer fins quatre notes, no necessàriament totes en ordre ascendent o descendent. Quan aquest procés ja s'haja assolit, el següent pas serà endevinar quines són les notes.</p> <p>Principalment, es pretén que, mitjançant el joc, aprenguen les notes de l'escala de do major i utilitzar aquest recurs com a eina per a conèixer altres escales.</p>
VARIACIONS	Si el mestre ho considera adient, pot utilitzar el piano per a fer l'escala i millorar l'entonació de les notes.
OBSERVACIONS	Cal disposar de l'espai suficient per a realitzar l'activitat.
RECURSOS	Aula de música.
GRÀFIC	 <p>The graphic shows two musical staves in 4/4 time. The first staff is the ascending C major scale: C4 (quarter), D4 (quarter), E4 (quarter), F4 (quarter), G4 (quarter), A4 (quarter), B4 (quarter), C5 (half). The second staff is the descending C major scale: C5 (quarter), B4 (quarter), A4 (quarter), G4 (quarter), F4 (quarter), E4 (quarter), D4 (quarter), C4 (half). A small number '8' is written between the two staves.</p>

ACTIVITAT 35. Saps de qui parlem?

MATERIAL	Caixa de cartró, CD, ordinador, minicadena.
OBJECTIUS	Escoltar i reconèixer peces instrumentals i/o vocals de diferents estils. Gaudir de l'atenció i fomentar el respecte per l'audició d'obres musicals variades.
EXPLICACIÓ	El mestre dirà a l'alumnat que duga de casa els CD o cassetts que a ells més els agraden. Posarem tots aquests materials dins d'una caixa que passarem alumne per alumne. Cadascun agafarà un CD, el docent el posarà a l'ordinador o a la minicadena i els xiquets hauran de saber qui n'és l'autor i de quin estil musical es tracta. L'alumne que haja portat eixa música no pot dir quina música és, excepte si ningú ho sap. Al final de la cançó, l'alumne que l'ha portada dirà si se n'ha encertat l'autor o no, de quin estil musical és i per què l'ha escollida. Essencialment, es pretén conèixer els gustos musicals i la solidaritat, en compartir la música que els agrada amb la resta de companys.
VARIACIONS	Per a enriquir aquesta activitat, podem incloure les audicions que hagen escoltat els alumnes en els cursos passats.
OBSERVACIONS	Si ens resulta difícil reconèixer les cançons que l'alumnat ha seleccionat, aquest ens pot donar algunes pistes per esbrinar-ho.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 36. Sona a la «Dansa hongaresa»

MATERIAL	Ordinador amb accés a Internet.
OBJECTIUS	Reconéixer instruments. Descobrir les possibilitats educatives de YouTube. Estimular la imaginació de l'alumnat.
EXPLICACIÓ	<p>En aquesta activitat utilitzarem els recursos que ens proporciona YouTube per treballar la «Dansa hongaresa núm.5» de Brahms. Primer posarem la cançó i direm als alumnes que pensen en una situació que els suggereix aquesta cançó (un adéu, una parella d'enamorats, una persona major amb nostàlgia, etc.) i els animarem a recrear-la. Mostrarem una escena de la pel·lícula «El gran dictador» de Charles Chaplin on interpreta una escena amb aquesta obra com a banda sonora (https://www.youtube.com/watch?v=oppIGxJ69HE). Després els ensenyarem un musicograma que recrea una altra escena que pot ser quotidiana per als alumnes (https://www.youtube.com/watch?v=BAiFOMfDqr0). Ací dedicarem més temps per mostrar-los com canvia la imatge quan canvia la música, etc. (també podem mostrar el que hi ha al gràfic perquè vegem com es poden fer manualment, encara que aquesta activitat està centrada en YouTube). Per a finalitzar, posarem altres versions de la mateixa obra (només l'àudio, sense ensenyar el vídeo) perquè endevinen els instruments que sonen: amb acordió (https://www.youtube.com/watch?v=S0CGzvwdU2c) i amb guitarra elèctrica (https://www.youtube.com/watch?v=Mhf5DPcM2UE).</p> <p>Essencialment, es pretén que reconeguen determinats instruments mitjançant el recurs del musicograma i potenciar també la creativitat de l'alumnat.</p>
VARIACIONS	Podem animar-los a fer un musicograma amb l'ordinador de l'estil del que hem mostrat.
OBSERVACIONS	El docent ha de tindre tots els vídeos buscats i carregats abans de començar la classe per a evitar problemes tècnics.
RECURSOS	Aula de música.

Tema 5.

L'expressió instrumental

Introducció

En aquesta etapa educativa, es vol proporcionar a l'alumnat totes les possibilitats que té al seu abast per conèixer els diferents instruments musicals que hi ha al seu entorn. Per aquest motiu, és necessari despertar la curiositat pel fenomen sonor i descobrir les característiques que el fonamenten. A més a més, també cal aprofundir en l'ús i el coneixement de la veu com a instrument de vital importància en aquesta etapa educativa, així com també de la flauta dolça, els quotidiàfons i la resta d'instrumental Orff, pensat per a aquest fi.

Activitats

ACTIVITAT 37. El ratolí em persegueix!

ACTIVITAT 38. Fem gestos amb el cos

ACTIVITAT 39. Som lutiers!

ACTIVITAT 40. Fet i amagat

ACTIVITAT 41. Manen les vocals

ACTIVITAT 42. Que bé que sona!

ACTIVITAT 37. El ratolí em persegueix!

MATERIAL	Flauta dolça.
OBJECTIUS	Conèixer i interpretar partitures de forma correcta amb la flauta dolça.
EXPLICACIÓ	<p>Abans de començar l'activitat realitzarem una breu introducció de la flauta dolça per repassar què és, les seues parts i com sona. La flauta és un instrument de vent-fusta en forma de tub. El tub sonor consta de 3 parts: el cap, el cos i el peu. Té 8 forats: 7 davant i 1 darrere. El so s'obté per la vibració que produeix l'aire que s'expulsa suaument a través d'ella. Els forats es numeren: el 0 és el forat de darrere i el 7, el de més avall; a cada forat li correspon un dit. Es tapen i es destapen amb el tou dels dits, i el dit polze dret es col·loca entre els forats 4 i 5; no tapa cap forat, però suporta el pes de la flauta. En tapar i destapar els forats, canvia l'altura del so: forats tapats: so greu, forats destapats: so agut. Abans de tocar, el mestre llegeix i practica les notes amb la flauta recolzada a la barbata. Quan acabe de tocar la flauta, seca suaument la humitat interior amb un netejador adequat. Una vegada feta l'explicació, s'haurà d'observar la partitura i fer una primera lectura de les notes, i després col·locar els dits segons siga la posició de cada nota i practicar diverses vegades. Després d'això, es procedirà a la interpretació de la partitura: el mestre representarà els compassos on posa «escolta» i l'alumne els compassos on posa «toca».</p> <p>Essencialment, es pretén que els alumnes coneguen els primers sons de la flauta dolça, que aprenguen a llegir una partitura i que agafen un hàbit responsable amb la utilització d'un instrument musical.</p>
VARIACIONS	Podem variar aquesta activitat i reproduir la cançó amb la veu.
OBSERVACIONS	Cal adquirir una correcta posició per a la pràctica de la flauta.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 38. Fem gestos amb el cos

MATERIAL	Paper amb els gestos del <i>soundpainting</i> .
OBJECTIUS	Treballar el llenguatge universal dels gestos per a la composició multidisciplinar.
EXPLICACIÓ	<p>En primer lloc, es practicarà amb tot l'alumnat el llenguatge gestual que utilitzarem:</p> <p><i>So llarg</i>: obrir els braços del centre enfora. <i>Parlar</i>: moure els dits davant la boca. <i>Riure</i>: una mà en la panxa i l'altra cap enrere. <i>Improvissació</i>: puny tancat i dits amunt o avall. <i>So curt</i>: puntejar amb les mans.</p> <p>Una vegada el tindrem assolit, farem que treballen per parelles. Cada parella pensarà una seqüència amb els gestos que els hem donat. A continuació, cada parella eixirà a representar-la i la resta de parelles imitaran el que fa.</p> <p>Principalment, es pretén que experimenten amb aquest llenguatge de signes, amb la finalitat de desenvolupar la creativitat i l'atenció.</p>
VARIACIONS	Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials, se'ls assignarà a ells i les seues parelles determinats gestos, amb la finalitat d'integrar-lo dins del grup.
OBSERVACIONS	Amb l'ajuda del <i>soundpainting</i> es practica un llenguatge que ens serveix per a treballar a l'escola i que ajuda a interactuar i a entendre el que cal fer. Cal disposar de l'espai suficient per a desenvolupar l'activitat.
RECURSOS	Aula de música

ACTIVITAT 39. Som Lutiers!

MATERIAL	Botelles de plàstic, cartró, cinta adhesiva, arena...
OBJECTIUS	Experimentar amb els sons. Identificar les famílies dels instruments.
EXPLICACIÓ	<p>Aquesta activitat consta de dues parts que es realitzaran en diverses sessions. La primera part consistirà a desenvolupar, de forma interdisciplinària i amb la classe de plàstica, la creació de quotidiàfons. Han de crear-ne de les tres famílies que ja coneixen: vent, corda i percussió. L'activitat de fabricació de cada instrument es realitzarà en petits grups de 3 o 4 alumnes i es fabricarà un instrument per grup.</p> <p>La següent part de l'activitat començarà amb un primer contacte dels alumnes amb el so que produeixen els quotidiàfons, als quals posaran els noms. Després, es col·locaran els alumnes en cercle i un d'ells eixirà a tocar un quotidiàfon mentre la resta tanca els ulls i esbrina de quin quotidiàfon es tracta. L'objectiu de l'activitat és que els alumnes experimenten amb les propietats dels instruments que ells mateixos han creat, motiu pel qual poden comprendre millor per què sonen d'eixa manera.</p> <p>Essencialment, es pretén que experimenten amb els diversos materials per a construir els seus propis instruments, alhora que desenvolupen la creativitat i la seua capacitat de reflexió i anàlisi.</p>
VARIACIONS	En compte dels quotidiàfons es poden usar instruments més normalitzats perquè els alumnes intenten esbrinar quins són, com per exemple una guitarra, un piano, una pandereta o la flauta dolça, entre d'altres. En aquest cas, el mestre ha de donar unes instruccions bàsiques en cas que no estiguen familiaritzats amb l'instrument.
OBSERVACIONS	Per a poder realitzar aquesta activitat, cal controlar el procés de construcció dels instruments, així com guiar el procés de com s'ha de fer sonar un instrument de forma correcta.
RECURSOS	Aula de música, aula de plàstica o un altre lloc de l'escola.

ACTIVITAT 40. Fet i amagat

MATERIAL	Instruments de percussió.
OBJECTIUS	Identificar els diferents ritmes i intensitats. Experimentar amb els sons mitjançant l'instrumental Orff.
EXPLICACIÓ	<p>El mestre amagarà en classe un objecte. Un grup de 4 xiquets agafarà els carillons i estaran preparats en un costat. El professor donarà una indicació i la resta de xiquets (en grups de 5) ha de trobar l'objecte amagat. El lloc d'eixida és uns dels racons de l'aula i els alumnes dels xilòfons tocaran notes de forma lenta i suau si els xiquets estan lluny del objecte. A mesura que es vagen apropant a l'objecte, augmentaran la velocitat i la intensitat fins que la resta de companys el troben. A continuació, es repetirà l'acció amb un altre equip que toque els carillons.</p> <p>Principalment, es pretén que els xiquets coneguen les intensitats, la tècnica d'interpretació i les baquetes de l'instrumental de placa d'Orff.</p>
VARIACIONS	<p>Es pot canviar els carillons per altres instruments petits de percussió, com podrien ser maraques, panderetes o claus.</p> <p>Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials, qualsevol xiquet pot guiar l'alumne amb necessitats i conduir-lo cap a la font sonora mentre s'agafen de la cintura.</p>
OBSERVACIONS	Cal disposar del suficient espai a l'aula per a realitzar l'activitat.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 41. Manen les vocals

MATERIAL	Ordinador amb accés a Internet.
OBJECTIUS	Exercitar la coordinació de la veu amb el cos. Dominar les vocals en ambdós sentits (a-e-i-o-u / u-o-i-e-a). Afavorir l'empatia i l'ajuda als altres.
EXPLICACIÓ	<p>Amb la cançó «Maná-Maná» de Barri Sèsam ensenyarem als alumnes a cantar utilitzant diverses parts del nostre cos i a marcar la pulsació de la cançó amb negres (♩).</p> <p>Primer la cantarem tots amb la vocal <i>a</i>: «pa-pa-parara pa para pa» mentre donem palmes. Després, tota amb la <i>e</i>: «pe-pe-perere pe pere pe» mentre ens toquem el cap amb la mà. Seguirem amb la <i>i</i>: «pi-pi piriri pi piri pi», mentre fem espetecs amb els dits; amb la <i>o</i>: «po-po-pororo po poro po», tocant-nos la boca amb la palma de la mà; i amb la <i>u</i>: «pu-pu-pururu pu puru pu», mentre xafem fort el terra. Quan ja hagen agafat pràctica, farem totes les vocals, des de la <i>a</i> fins a la <i>u</i>, mentre l'acompanyem amb els gestos corresponents.</p> <p>Essencialment, es pretén desenvolupar la psicomotricitat mitjançant el moviment i les paraules.</p>
VARIACIONS	Aquesta cançó te múltiples combinacions. Es pot cantar amb les vocals en l'ordre contrari i també es pot cantar cada vegada més ràpid (la qual cosa provoca la confusió amb la coordinació dels gestos i les rialles dels alumnes) o bé molt lentament. A més a més, es poden canviar els gestos.
IOBSERVACIONS	S'ha de realitzar a poc a poc perquè els xiquets aprenguen la cançó i la coordinació amb els moviments de forma més lenta i no se senten perduts. Els xiquets que tenen més facilitat ajudaran la resta de companys.
RECURSOS	Aula de música.

Tema 6.

Ritme i moviment

Introducció

El desenvolupament del ritme en l'educació primària és un dels aspectes més significatius del procés d'ensenyament-aprenentatge de la música. L'objectiu d'aquestes activitats és que els xiquets experimenten el ritme mitjançant el moviment. Per a això, cal seleccionar un conjunt de peces orientades a aconseguir aquest objectiu, de manera que és necessari que puguin experimentar tant els ritmes i els moviments que la música els transmet, com els moviments i els ritmes lliures, on la creativitat i l'enginy desenvoluparan les capacitats motrius i corporals dels xiquets.

Activitats

ACTIVITAT 43. Les estàtues musicals

ACTIVITAT 44. Mai et dones per vençut!

ACTIVITAT 45. Tots a seguir el compàs!

ACTIVITAT 46. Em sent indi

ACTIVITAT 47. Som astronautes!

ACTIVITAT 48. Un, dos, tres... música!

ACTIVITAT 43. Les estàtues musicals

MATERIAL	Cançó en paper.
OBJECTIUS	Treballar conjuntament el ritme, el moviment i l'atenció auditiva.
EXPLICACIÓ	<p>L'activitat està basada en un conegut joc de moviments associats al so i al silenci. Se'ls explica que mentre sona la música han de desplaçar-se lliurement per tot l'espai al ritme de la música i, quan aquesta deixa de sonar, han de quedar-se quiets en el lloc i la posició en què es troben.</p> <p>Exemples de peces per a moure's:</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=Lrqwu4FgG0I (<i>El Trencaous</i>, «Vals de les flors»).</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=4sOy5w-0mI0 (pasdoble «Amparito Roca»).</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=P9A0cWAm70Q (<i>Marcha Radetzky</i>).</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=mQoccRTR2N0 (música descriptiva <i>El Moldava</i>).</p> <p>Essencialment, es pretén desenvolupar la capacitat d'atenció i l'escota activa.</p>
VARIACIONS	Una variació d'aquesta activitat pot ser que, quan la música deixi de sonar, els alumnes es queden quiets amb el gest de tocar un instrument.
OBSERVACIONS	Cal disposar del suficient espai a l'aula per a realitzar l'activitat.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 44. Mai et dónes per vençut!

MATERIAL	Vestuari de color negre, una cinta adhesiva blanca enroscada al voltant del cos, coixins.
OBJECTIUS	Treballar conjuntament tant el ritme com el moviment.
EXPLICACIÓ	<p>Aquesta activitat, consisteix en ballar una dansa africana, utilitzant solament com a instruments els timbals africans. https://www.youtube.com/watch?v=NBC1-K8Ng3M. Els alumnes s'organitzaran en dos grups que s'enfrontaran i es mouran al ritme ràpid i fort dels timbals. Encarats per parelles, passaran un per sobre de l'altre o per sota, es perseguiran, es llençaran els coixins entre ells i, finalment, llençaran els coixins per l'aire. Amb la llum fosca, la cinta enganxada en forma d'espiral al voltant del cos es vorà fluorescent, la qual cosa farà ressaltar encara més els moviments bruscs i ràpids. També es veuran fluorescents els coixins de color blanc. Aquest efecte exagerarà molt els moviments tallats i de força que representen la ràbia o una baralla.</p> <p>Principalment, es pretén desenvolupar la creativitat i l'enginy per a representar la dansa i fomentar el coneixement de la música d'altres cultures.</p>
VARIACIONS	Davant d'alumnes que presenten necessitats educatives especials, amb la resta de companys poden ajudar-se els uns als altres.
OBSERVACIONS	<p>Amb l'ajuda de la dansa, els alumnes aprenen a millorar la psicomotricitat i a conèixer la història de la música.</p> <p>Cal disposar de l'espai suficient a l'aula per a realitzar l'activitat.</p>
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 45. Tots a seguir el compàs!

MATERIAL	Audicions i un medi para reproduir-les.
OBJECTIUS	Identificar i experimentar el ritme en l'audició de peces musicals diverses i diferenciar entre compàs binari i ternari. Escotar i reconèixer una selecció de peces musicals de distints gèneres, estils i autors, especialment dels segles XVII i XVIII.
EXPLICACIÓ	<p>En aquesta activitat farem la distinció entre compàs binari i ternari.</p> <p>Primer, treballarem el compàs binari, explicarem a l'alumnat que està format per dues pulsacions, on la primera és més accentuada. Ens podem servir d'aquest esquema: X-o, X-o, X-o.</p> <p>Després, treballarem el compàs ternari i els explicarem que aquest compàs està format per 3 pulsacions on, com en el binari, s'accentua la primera síl·laba: X-o-o, X-o-o, X-o-o.</p> <p>També els explicarem que el <i>tempo</i> és la velocitat de la música i que pot ser ràpid o lent. Perquè interioritzen aquests ritmes, es poden ajudar de palmes. A continuació els farem moure's per l'aula, els posarem diverses audicions i els xiquets hauran que ballar, a soles o en parelles. Per aconseguir-ho, ens servirem de les audicions següents:</p> <p><i>Marxa Radetzky</i>, «opus 228», de Johann Strauss (binari): https://www.youtube.com/watch?v=MobMllyybns.</p> <p><i>El Danuvi blau</i>, de Johann Strauss (ternari): https://www.youtube.com/watch?v=4FcTYF0OBSg.</p> <p>En finalitzar cada audició, se'ls preguntarà el compàs que tenen i el <i>tempo</i>. Essencialment, es pretén que interioritzen l'accentuació binaria i ternària mitjançant l'escolta de música clàssica.</p>
VARIACIONS	Si hi ha alumnes amb dificultats d'aprenentatge, es pot fer que imiten el company perquè els siga més fàcil identificar els ritmes i el tempo.
OBSERVACIONS	Els alumnes poden seguir el ritme de les diferents peces per mitjà de la dansa, d'aquesta manera comprendran millor ambdós ritmes perquè els interpretaran mitjançant el moviment.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 46. Em sent indi

MATERIAL	Equip musical, cançons.
OBJECTIUS	Reconéixer diferents estils musicals. Identificar cada melodia amb el seu moviment corporal. Augmentar l'autoestima.
EXPLICACIÓ	<p>Es proposen 3 cançons de diferents estils i ritmes:</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=XiDbc7mVvFo (ball dels ocellets). https://www.youtube.com/watch?v=O7A3uRjg5-Y («Dansa sioux») https://www.youtube.com/watch?v=Wunq6YlcSX0 («Batucada brasilera»).</p> <p>La primera vegada els alumnes hauran d'escoltar les cançons asseguts i, una a una, el docent explicarà a quin estil pertanyen. Els xiquets també hauran de dir què han sentit en escoltar cada cançó, si els ha agradat i quina de totes és la que més els ha agradat.</p> <p>Després d'això, s'alçaran i hauran de ballar lliurement cadascuna d'aquestes cançons amb llibertat de moviments, segons el que ells senten a cada moment.</p> <p>En acabar, els ensenyarem els passos de ball pertanyents a cada estil. Es repetirà diverses vegades la cançó amb els seus corresponents moviments bàsics. Finalment, repartits per tota la classe, han d'identificar i representar amb el moviment apropiat la cançó que sone.</p> <p>Essencialment, es pretén que siguin capaços de reconéixer i distingir els diferents ritmes i expressar-se amb el moviment.</p>
VARIACIONS	També podem escoltar exemples de cançons que els agraden als xiquets.
OBSERVACIONS	Cal disposar de l'espai suficient a l'aula per a realitzar l'activitat.
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 47. Som astronautes!

MATERIAL	Pilotes, cèrcols.
OBJECTIUS	Moure's al ritme que ofereix la música.
EXPLICACIÓ	<p>Els xiquets hauran de moure's per l'espai com si foren astronautes, és a dir, com si no hi haguera gravetat. Hauran de pentinar-se, caminar, ballar, menjar, jugar amb els cèrcols, etc., tot molt lentament.</p> <p>Essencialment, es pretén que experimenten amb els moviments del cos, com seria la vida si no hi haguera gravetat.</p>
VARIACIONS	<p>Es pot afegir material a mesura que avança l'activitat. Els podem posar una cançó de l'espai per ambientar l'exercici:</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=lJ0WaaIqqkE.</p>
OBSERVACIONS	<p>Aquest joc els servirà per desenvolupar l'empatia i el joc simbòlic, en representar un ritme de vida diferent.</p> <p>Cal disposar de l'espai suficient a l'aula per a desenvolupar l'activitat correctament.</p>
RECURSOS	Aula de música.

ACTIVITAT 48. Un, dos, tres... Música!

MATERIAL	Pissarra, guix, claus, triangle, pandero.
OBJECTIUS	Combinar el moviment corporal amb el ritme de les figures interpretades. Exercitar el cos amb l'aprenentatge de la música.
EXPLICACIÓ	<p>Un alumne escriu a la pissarra diferents pentagrames breus amb 4 o 5 notes musicals i la resta es col·loca a l'altra punta de l'aula. L'alumne que està a la pissarra agafa les claus i interpreta a l'atzar els diversos pentagrames. Mentrestant, la resta d'alumnes avança al ritme que està sonant en cada moment, com en el joc Un, dos, tres... Paret!. Si la figura és blanca, aniran més lentament, però si són semicorxeres, els passos seran més curts i ràpids, etc. El primer que arribe a la pissarra ha de dir el nom d'un compositor en tocar la pissarra (Mozart!, Vivaldi!, Bach!, etc.) i serà el que es quedarà a la pissarra. Podrà continuar amb les claus o agafar un altre instrument (triangle, pandero, etc.).</p> <p>Principalment, es pretén treballar la discriminació del ritme i l'atenció. També es fomenta la participació i l'enginy.</p>
VARIACIONS	Poden avançar fent bots, a quatre potes, etc. També es poden complicar els pentagrames de la pissarra si veiem que els inicials resulten molt fàcils.
OBSERVACIONS	Si es fa molt complicat jugar amb tota la classe a la vegada, es poden fer torns. Cal disposar de l'espai suficient per a desenvolupar l'activitat.
RECURSOS	Aula de música.

Tema 7.

Música popular: la cançó

Introducció

La cançó en l'educació primària es converteix en una excel·lent eina per conèixer els valors i la cultura, no sols la més propera, sinó també les diferents cultures d'arreu del món. Mitjançant la cançó s'aprenen les diferents llengües que formen part de l'ensenyament curricular dels xiquets, la qual cosa també els permet accedir a altres llengües i, en conseqüència, a altres cultures. Això garanteix una educació interdisciplinària i multicultural. Es per això que amb l'aprenentatge de les diferents cançons del nostre folklore es consolidarà la seua identitat i també la seua vinculació amb el territori.

Activitats

ACTIVITAT 49. La Tarara

ACTIVITAT 50. Ja plora el xic

ACTIVITAT 51. El cant del garroferar

ACTIVITAT 52. A la vora del riu, mare

ACTIVITAT 53. Ja ens n'anem

ACTIVITAT 54. Les petites formiguetes

ACTIVITAT 49. La Tarara

MATERIAL	Cançó popular «La Tarara», un ordinador per reproduir-la.
FINALITAT	És una cançó per cantar-la pels volts de Pasqua, quan la gent aprofita per anar a la platja i volar els catxerulos.
OBJECTIUS	Analitzar cançons populars. Conèixer i respectar el patrimoni cultural del país. Aprendre la llengua valenciana. Aprendre els diferents aspectes del llenguatge musical.
EXPLICACIÓ	<p><i>Treball rítmic de la cançó:</i> Primerament, els alumnes coneixeran i practicaran els patrons rítmics que apareixen en la cançó amb el solfeig sil·làbic de Kodaly (ta, ti-ti, ta-i-ti, ta-a, Sh). Posteriorment, treballaran uns patrons rítmics proposats pel mestre amb la finalitat de sensibilitzar-los als patrons que després apareixeran en la cançó. A continuació, llegirem per frases tota la cançó amb el solfeig sil·làbic. Tot seguit, cantarem tota la cançó amb el solfeig sil·làbic. Finalment, el docent cantarà la cançó perquè els xiquets coneguen tant l'aspecte rítmic com el melòdic.</p> <p><i>Treball melòdic de la cançó:</i> En primer lloc, aprendrem els gestos de la fononímia de Kodaly. A continuació, treballarem per frases curtes la cançó. En tercer lloc, una vegada treballada tota la cançó per frases, la treballarem per estrofes. Posteriorment, cantarem tota la cançó amb la fononímia. Finalment, cantarem tota la cançó sense usar els gestos de la fononímia</p> <p>Amb aquest exercici es pretén que aprenguen les cançons del nostre folklore i la llengua valenciana d'una manera lúdica i motivadora.</p>
ANÀLISI	<p><i>Origen:</i> és una cançó popular valenciana. Es canta en Pasqua, quan la gent aprofita per anar a la platja i volar els catxerulos. Encara que canvien una mica les estrofes segons la regió, la segona estrofa és igual en totes les versions.</p> <p><i>Ritme:</i> 2/4. La base són corxeres, negres i negres amb puntet.</p> <p><i>Melodia:</i> no hi ha salts.</p> <p><i>Harmonia:</i> hi ha una sola veu, és monofònica.</p> <p><i>Llenguatge:</i> els mots i les paraules que podem extraure d'aquesta cançó estan relacionats amb la Pasqua, els joguets i les activitats dels xiquets. No obstant, si posarem la cançó completa, aquesta fa referència, amb sàtira, a les relacions entre xicots i xicotes del poble i a la gent que es de fora del poble que va per les festes.</p> <p><i>Moviment:</i> els xiquets poden ballar-la com en el «Corro de la patata», tots agafats en rogle i fent voltes mentre salten.</p>

MULTIDISCIPLINAR	També es pot relacionar amb el coneixement del medi natural per les referències a les estacions de l'any. Es podria relacionar també amb educació física en afegir el ball i també amb plàstica si els férem construir catxerulos per jugar després amb ells.
VARIACIONS	Cantar la cançó a veus i/o fer-hi acompanyaments instrumentals.
OBSERVACIONS	Si els xiquets són de diferents pobles, se'ls pot preguntar si hi ha diferències en la cançó, ja que pot variar d'un lloc a un altre. També es podria cantar en castellà, ja que té també diferents versions.
RECURSOS	Aula de música.

Metodologia Kodaly per a l'aprenentatge de les cançons

Per a dur a terme l'aprenentatge de les cançons que s'exposen en el bloc 7, el qual pertany a la música popular, hem agafat com a model la cançó de «La Tarara», ja que és una cançó bastant coneguda a les nostres terres amb la qual els xiquets s'identifiquen molt. Aquest model serveix per a treballar la resta de cançons que es proposen en aquest apartat.

Treball rítmic de la cançó

1. En primer lloc, aprendran a llegir els ritmes que surten en la cançó de «La Tarara». El mestre llegirà prèviament tots els ritmes i després els llegiran tots junts.

ta
 ti-ti
 Ta-i-ti
 Ta-a
 Sh

2. A continuació practican els següents patrons rítmics usant el ta, ti-ti, ta-i-ti, ta-a, sh.

3. Una vegada s'han assolit els diferents ritmes que corresponen als patrons rítmics de la cançó, la llegirem amb les síl·labes (ta, ti-ti, ta-i-ti, ta-a, sh) i per frases, relacionades amb la lletra de la cançó, per exemple:

ti-ti ta-i-ti ta

4. A continuació, una vegada s'ha treballat tota la cançó per frases, es cantarà tota la cançó amb el solfeig sil·làbic.

La Tarara

10

18

5. Una vegada ja coneguen el ritme de la cançó, els xiquets llegiran la lletra de la cançó i, amb l'ajuda dels companys i del mestre, aprendran el significat de les paraules de la cançó.

Lletra de la cançó «La Tarara»

La tarara, sí,
la tarara, no,
la tarara, mare,
que la balle jo.

El dia de Pasqua
Pepito plorava
perquè el catxerulo
no se li empinava.

La tarara, sí,
la tarara, no,
la tarara, mare,
que la balle jo.

Ella porta pirri,
ella porta pirri,
ella porta pirri,
també polissó.

La tarara, sí,
la tarara, no,
la tarara, mare,
que la balle jo.

6. Després, el mestre interpretarà la cançó almenys dues vegades perquè els xiquets en coneguen tant l'aspecte rítmic com el melòdic.

Treball melòdic de la cançó

Per a treballar la melodia de la cançó utilitzarem la fononímia de Kodaly. Aquesta metodologia consisteix a associar un conjunt de gestos realitzats amb la mà respecte del cos amb les notes de l'escala.

1. Els alumnes aprendran la posició de la mà en relació al cos per a emetre un so o un altre.
2. Treballarem la fononímia amb frases curtes relacionades amb la lletra de la cançó, per exemple:

3. Una vegada ja estiga treballada tota la cançó per frases, la treballarem amb la fononímia per estrofes.
4. Finalment, treballarem tota la cançó mitjançant la fononímia.
5. Cantarem tota la cançó sense usar els gestos per percebre si han assolit l'entonació de la cançó.

Observacions:

En aquesta cançó tenim una nota alterada en la melodia (el sol#) i per interpretar-la inventarem un gest (el qual tindrà la mateixa posició del sol, però afegint també l'altra mà).

ACTIVITAT 50. Ja plora el xic

MATERIAL

Trompa, fil, l'àudio de la cançó.

FINALITAT

És una cançó perquè els xiquets juguen a la trompa.

OBJECTIUS

Analitzar cançons populars.

Conèixer i respectar el patrimoni cultural del país.

Aprendre la llengua valenciana.

Aprendre els diferents aspectes del llenguatge musical.

EXPLICACIÓ

En primer lloc, el docent presentarà amb un vídeo la cançó «Torna-li la trompa al xic» i els xiquets l'escoltaran per saber com és. Seguidament, el mestre els preguntà si saben de què tracta la cançó. Comentarem que la cançó parla d'una trompa i el mestre demanarà als alumnes que si en tenen a casa que la duguen a l'escola. El mestre també en portarà unes quantes a classe, així, mitjançant l'observació i la manipulació, els xiquets coneixeran el joc.

Explicació del joc:

El ball de la trompa és un joc valencià. Per poder jugar a la trompa és necessari un cordó gruixut, desfilat d'una banda i amb una moneda nugada per l'altra (normalment era de 5 duros). Per poder tirar-la, cal agafar el cap desfilat perquè no rellisque i embolicar-lo a la trompa des del bec fins al capdamunt. Una vegada embolicat, cal intentar fer ballar la trompa, la qual cosa es fa agafant el bec amb el polze i la part més grossa amb els dits índex i mitjà. Després s'estira ràpidament el cordill per donar-li velocitat de gir. Amb tot això, es tracta de fer girar la trompa el major temps possible dins d'una circumferència prèviament dibuixada a terra en una superfície plana. Aquest joc es recomana a partir dels 7 anys, ja que es necessita una certa destresa.

Treball de la cançó:

Per a treballar la cançó «Torna-li la trompa al xic» s'utilitza el mateix procés que s'ha exposat en la cançó de «La Tarara», ja que el procés metodològic és el mateix per a totes les cançons d'aquest dossier.

Essencialment, es pretén que els xiquets aprenguen les cançons i els jocs d'una manera lúdica i motivadora.

ANÀLISI	<p><i>Origen:</i> No es coneix.</p> <p><i>Rítmicament:</i> és lenta i no varia.</p> <p><i>Melòdicament:</i> és molt lineal i es repeteixen les mateixes frases, però canvia la lletra de les estrofes. La cançó està dividida en el tema A («Ja plora el xic, perquè diu que li han furtat la trompa i fil que son pare li ha comprat») i el tema B («Torna-li la trompa al xic, que li costa molts diners, que li l'ha comprat son pare i sa mare no sap res»).</p> <p><i>Harmònicament:</i> té una sola veu, per tant és monofònica.</p> <p><i>Llenguatge:</i> el més destacable és que parla d'un joc molt popular i tradicional valencià com és la trompa.</p> <p><i>Moviment:</i> com que la primera estrofa és molt lenta, faran un cercle agafats de la mà i rodaran. Quan comence a sonar la segona estrofa, com que és més ràpida, se soltaran de les mans i, en el lloc on s'hagen quedat, reproduiran el ritme de la cançó amb percussió corporal. Aquells que sàpiguen rodar la trompa, en faran rodar algunes al mig del cercle. També poden representar el ritme amb instruments que es presten per a tocar aquesta cançó.</p>
MULTIDISCIPLINAR	<p>Aquesta cançó la podem relacionar amb l'assignatura de coneixement del medi, ja que és necessari conèixer el lloc adequat per poder fer-la rodar, no serveix qualsevol lloc.</p> <p>Una altra matèria seria la de les matemàtiques, on podríem treballar les dimensions de la circumferència que es necessita per a fer-la ballar, les dimensions de l'espai necessari per a poder estar còmodes per a jugar, o la longitud de corda que ens fa falta per a enrotllar-la.</p> <p>També la podem relacionar amb l'assignatura d'educació física, ja que és un joc en què es necessita una certa agilitat i coordinació de moviments.</p> <p>Per últim, podem relacionar-la amb la llengua perquè podrien fer una recerca del que és la trompa, com es juga ara i com es jugava abans, com és ara i com era abans, etc.</p>
VARIACIONS	<p>Fer un acompanyament instrumental.</p>
OBSERVACIONS	<p>Com que es necessita espai i una superfície plana, no ens serveix qualsevol lloc per poder fer girar la trompa. És necessari anar a una aula com la d'educació física o una altra que es preste amb aquestes condicions.</p>
RECURSOS	<p>Aula de música.</p>

Ja plora el xic
perquè diu que li han furtat
la trompa i fil
que son pare li ha comprat. (bis)

Torna-li la trompa al xic,
que li costa molts diners,
que li l'ha comprat son pare
i sa mare no sap res. (bis)

ACTIVITAT 51. El cant del garroferar

MATERIAL	Cançó popular «El cant del garroferar».
FINALITAT	És un cant que utilitzaven les quadrilles de collidors de garrofes i competien entre ells per vore quina colla el cantava millor.
OBJECTIUS	Analitzar cançons populars. Conèixer i respectar el patrimoni cultural del país. Aprendre la llengua valenciana. Aprendre els diferents aspectes del llenguatge musical.
EXPLICACIÓ	Primerament, els explicarem que, per a realitzar les tasques del camp, els nostres avantpassats cantaven per passar millor les dures hores de treball que realitzaven al camp. A continuació, també els direm que hi havia diferents cants en funció de les taques que realitzaven i de l'època de l'any. <i>Treball de la cançó:</i> Per a treballar la cançó «El cant del garroferar» s'utilitza el mateix procés que s'ha exposat en la cançó de «La Tarara», ja que el procés metodològic és el mateix per a totes les cançons d'aquest dossier. Essencialment, es pretén que l'alumnat aprenga les cançons tradicionals del nostre folklore com a eina d'identitat.
ANÀLISI	<i>Origen:</i> aquesta cançó és un cant alcorí, que es remunta a principis del segle XVIII, quan el conreu de les garroferes era molt extens a l'Alcora. <i>Ritme:</i> respecte de la rítmica, hi ha un gran nombre de corxeres, però també apareixen negres i blanques. <i>Melodia:</i> respecte de l'anàlisi melòdic, hi ha un gran nombre d'alts i baixos. <i>Harmonia:</i> el to de veu és bastant agut i sols hi ha una línia melòdica. <i>Llenguatge:</i> el mots i les paraules que podem extraure d'aquesta cançó, podríem dir que són típics del treball al camp, de les quadrilles de jornalers. <i>Moviment:</i> el moviment que li podríem posar a aquesta cançó, donat que és una jota, serien els passos bàsics d'aquesta.

MULTIDISCIPLINAR	Aquesta cançó també es pot relacionar amb coneixement del medi, ja que tracta del conreu d'un arbre que és típic del nostre clima.
VARIACIONS	Fer diferents passos de la jota.
OBSERVACIONS	Creem que aquest recopilatori de cançons caldria fer-se en totes les escoles, ja que és important que els alumnes coneguen el seu patrimoni cultural i musical i que aprenguen el llenguatge propi.
RECURSOS	Aula de música.
CANÇÓ	<p>Mireu-les si són boniques, (bis) la quadrilla de Don Paco porten faltes fins als peus i baix encara refajo.</p> <p>La que cante, menos plegue (bis) i a l'amo li és igual, al final de la setmana cobrarà menos jornal.</p> <p>La quadrilla de Don Ignasi (bis) presumeix de ser primera i, sense haver-ho guanyat, porten la cinta en la trena.</p>

ACTIVITAT 52. A la vora del riu, mare

MATERIAL	Tornada de la cançó popular «A la vora del riu, mare», unes espardenyas i un mitjà audiovisual per a poder reproduir la cançó.									
FINALITAT	La tornada de la cançó ens presenta una situació en la qual un xiquet s'oblida les espardenyas a la vora d'un riu i li ho canta a sa mare perquè no s'enfade. A més, li demana que no li ho diga al pare, que l'endemà tornarà a per elles. Es pot usar la cançó per a explicar que s'ha de respectar tant la mare com el pare, que els dos tenen la mateixa responsabilitat educadora davant del fill. També es pot utilitzar per a desmitificar la figura que alguns xiquets tenen dels seus pares.									
OBJECTIUS	<p>Analitzar cançons populars.</p> <p>Conèixer i respectar el patrimoni cultural del país.</p> <p>Aprendre la llengua valenciana.</p> <p>Aprendre els diferents aspectes del llenguatge musical.</p>									
EXPLICACIÓ	<p>Primerament, els preguntarem què és una espardenya. Perquè vegem el que és, el mestre pot dur un parell d'espardenyas a classe. Finament, el docent explicarà als alumnes que es fa servir en els balls de bastons, les sardanes i les jotes com a complement folklòric.</p> <p><i>Treball de la cançó:</i> Per a treballar la cançó «A la vora del riu, mare» s'utilitza el mateix procés que s'ha exposat en la cançó de «La Tarara», ja que el procés metodològic és el mateix per a totes les cançons d'aquest dossier.</p> <p>Essencialment, es pretén que aprenguen les cançons, les professions i la llengua valencianes d'una manera lúdica i motivadora.</p>									
ANÀLISI	<p><i>Origen:</i> és una cançó popular de la província de Castelló que es canta durant la festivitat de la Magdalena, però que és coneguda a tota la Comunitat Valenciana.</p> <p><i>Ritme:</i> <i>allegro</i>. En cadascuna de les frases es repeteix aquest ritme: negra-corxera-corxera-corxera.</p> <p><i>Melodia:</i> com que no presenta salts, es tracta d'una melodia regular.</p> <p><i>Harmonia:</i> monofonia.</p> <p><i>Llengua:</i> valencià.</p> <p><i>Moviment:</i> es treballarà el moviment de la següent manera:</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="text-align: center;">A</td> <td style="text-align: center;">LA VORA DEL RIU MARE</td> </tr> <tr> <td>Alçaran les mans durant el temps que sona la negra.</td> <td>Faran tres palmes entre ells.</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">M'HE</td> <td style="text-align: center;">DEIXAT LES ESPARDENYES</td> </tr> <tr> <td>Alçaran les mans durant el temps que sona la negra.</td> <td>Faran tres cops s terra amb els peus. Per a això hauran de seure a terra.</td> </tr> </table>		A	LA VORA DEL RIU MARE	Alçaran les mans durant el temps que sona la negra.	Faran tres palmes entre ells.	M'HE	DEIXAT LES ESPARDENYES	Alçaran les mans durant el temps que sona la negra.	Faran tres cops s terra amb els peus. Per a això hauran de seure a terra.
A	LA VORA DEL RIU MARE									
Alçaran les mans durant el temps que sona la negra.	Faran tres palmes entre ells.									
M'HE	DEIXAT LES ESPARDENYES									
Alçaran les mans durant el temps que sona la negra.	Faran tres cops s terra amb els peus. Per a això hauran de seure a terra.									

ANÀLISI	MARE	NO LI HO DIGA AL PARE
	Alçaran les mans durant el temps que sona la negra.	Faran que no amb les dues mans.
	QUE	JO TORNARÉ A PER ELLES
	Alçaran les mans durant el temps que sona la negra.	Mouran els braços al ritme de les tres corxeres com si foren soldats i fan una volta sobre ells mateixos.
MULTIDISCIPLINAR	Es pot relacionar amb la classe de valencià: es poden treballar els aspectes ortogràfics de la cançó i fer un dictat abans de treballar-la a la classe de música. També es pot treballar a la classe de geografia, ja que la cançó diu «a la vora del riu, mare», i s'els pot preguntar: ¿De quin riu? També a la classe de plàstica poden dibuixar unes espardenyas.	
VARIACIONS	Per a fer-ho més divertit, el mestre o els alumnes poden allargar la primera part de cada frase tant com vulguin; la resta de xiquets ha d'aguantar amb els braços alçats fins que continue amb la cançó i amb els moviments corresponents a cada part d'aquesta. La cançó també es pot cantar amb la repetició de les dues primeres frases: «A la vora del riu, mare, m'he deixat les espardenyas».	
OBSERVACIONS	En cas que la tornada de la cançó es treballi abans de la classe de llengua, després de fer el dictat el mestre els dirà que l'aprenquen per a la classe de música.	
RECURSOS	Aula de música.	
CANÇÓ	<p style="text-align: center;">A la vora del riu, mare, M'he deixat les espardenyas. Mare, no li ho diga al pare, que jo tornaré a per elles.</p>	

ACTIVITAT 53. Ja ens n'anem

MATERIAL	Cançó popular: «Ja ens n'anem» i un ordinador per sentir-la.
FINALITAT	És una cançó que es canta quan s'acaba l'escola i els xiquets se'n van a estiuar.
OBJECTIUS	Analitzar cançons populars. Conèixer i respectar el patrimoni cultural del país. Aprendre la llengua valenciana. Aprendre els diferents aspectes del llenguatge musical.
EXPLICACIÓ	Primerament, els explicarem que aquesta cançó es cantava en la temporada d'estiu. També els preguntarem si coneixen algunes altres cançons d'altres èpoques de l'any. <i>Treball de la cançó:</i> Per a treballar la cançó «Ja ens n'anem» s'utilitza el mateix procés que s'ha exposat en la cançó de «La Tarara», ja que el procés metodològic és el mateix per a totes les cançons d'aquest dossier. Essencialment, es pretén que aprenguen les cançons del nostre folklore i la llengua valenciana d'una manera lúdica i motivadora.
ANÀLISI	<i>Origen:</i> és una cançó popular d'Elx, però es canta a molts pobles de la província d'Alacant, amb alguns canvis. És una cançó d'estiueig, és a dir, la cantaven quan arribava la temporada d'anar a estiuejar a la mar. <i>Ritme:</i> hi ha un gran nombre de blanques i negres, però també apareixen corxeres. <i>Melodia:</i> no hi ha salts i és lenta. <i>Harmonia:</i> té una sola veu, per tant és monofònica. <i>Llenguatge:</i> els mots i les paraules que podem extraure d'aquesta cançó estan relacionats amb l'estiu i els aliments d'aquesta temporada. <i>Moviment:</i> cada vegada que apareix un aliment, els xiquets poden alçar una cartolina amb la imatge d'aquest aliment.
MULTIDISCIPLINAR.	També es pot relacionar amb el coneixement del medi quan s'estudien els aliments o les estacions de l'any.

VARIACIONS	Cantar-la a veus i/o fer-hi acompanyaments instrumentals.
OBSERVACIONS	Amb el coneixement de la procedència de l'alumnat de cada centre i amb la finalitat d'una millor integració d'aquest alumnat a l'entorn sociocultural, cada escola hauria de completar el repertori amb cançons originàries del mateix poble o comarca, així com amb cançons d'una altra procedència, si escau (en la llengua original si és possible, o bé traduccions).
RECURSOS	Aula de música.
CANÇÓ	<p>Ja ens n'anem, on anem tots els anys, a disfrutar la temporada dels banys, que bé que es viu, que bé que s'està a la barraca, la vora del mar.</p> <p>Trau un platet, xiqueta, farem una ensalada, trau una tomaqueta i un tros de sobrassada, trau un tros de bonítol, d'eixe que has adobat, trau una pebrereta i un tros de cansalada.</p>

ACTIVITAT 54. Les petites formiguetes

MATERIAL	Cançó popular «Les petites formiguetes» i un ordinador per a poder sentir-la.
FINALITAT	Amb aquesta cançó es poden treballar la igualtat i l'ordre com a valors bàsics per a dur a terme moltes accions del dia a dia en l'escola.
OBJECTIUS	<p>Analitzar cançons populars.</p> <p>Conèixer i respectar el patrimoni cultural del país.</p> <p>Aprendre la llengua valenciana.</p> <p>Aprendre els diferents aspectes del llenguatge musical.</p>
EXPLICACIÓ	<p>Primerament, els explicarem el treball que fan els éssers vius per a poder viure durant l'any mitjançant l'exemple de les formigues.</p> <p><i>Treball de la cançó:</i> Per a treballar la cançó «Les petites formiguetes» s'utilitza el mateix procés que s'ha exposat en la cançó de «La Tarara», ja que el procés metodològic és el mateix per a totes les cançons d'aquest dossier.</p> <p>Essencialment, es pretén que mitjançant el coneixement de la natura aprenguen uns hàbits de vida adequats per poder viure en societat d'una manera civilitzada i respectuosa.</p>
ANÀLISI	<p><i>Origen:</i> és una cançó popular catalana. Es canta encara en molts col·legis. Està relacionada amb l'estiu, però es pot cantar en qualsevol moment. S'utilitza per a eixir tots en filera a l'esbarjo.</p> <p><i>Ritme:</i> 2/4. La base són corxeres, però en tres o quatre ocasions s'utilitza una negra.</p> <p><i>Melodia:</i> no hi ha salts.</p> <p><i>Harmonia:</i> hi ha una sola veu i és monofònica.</p> <p><i>Llenguatge:</i> els mots i les paraules que podem extraure d'aquesta cançó estan relacionats amb l'estiu, els animalets i els seues costums i els aliments d'aquesta temporada.</p> <p><i>Moviment:</i> ja que s'utilitza en els col·legis per a sortir a l'esbarjo tots en ordre, es pot practicar a l'aula i posar els xiquets en files o agafats de les mans per a avançar per l'aula. També poden fer «xiu-xiu» baixet i a l'orella del company que tenen davant o fins i tot xiular tots junts.</p>

MULTIDISCIPLINAR	També podem relacionar-la amb el coneixement del medi quan s'estudien els aliments, els animalets o les estacions de l'any.
VARIACIONS	Cantar-la a veus i/o fer-hi acompanyaments instrumentals.
OBSERVACIONS	Podem relacionar aquesta cançó amb l'idea de treballar la igualtat i l'ordre. Si hi haguera cap xiquet amb necessitats educatives especials com, per exemple, ceguera, aniria molt bé agafar-se de les mans i eixir i entrar tots junts de l'esbarjo.
RECURSOS	Aula de música.
CANÇÓ	<p style="text-align: center;">Les petites formiguetes a l'estiu, quan el blat està segat, ben lligat i apilotat, surten arrengherades del seu niu, fent xiu-xiu, fent xiu-xiu, i van ben endreçades cap aquí, cap allà, tot cercant les espiguetes, cap aquí, cap allà, que per tot arreu n'hi ha.</p> <p style="text-align: center;">Tot passant per la voreta del camí amb l'amiga s'ha trobat, a l'orella s'han parlat i s'han dit moltes cosetes fent així: ps, ps, ps, ps, ps, ps, i donant-se abraçades. Cap aquí, cap allà, tot cercant les espiguetes, cap aquí, cap allà, que per tot arreu n'hi ha.</p> <p style="text-align: center;">Tot passant per la voreta poc a poc amb el seu granet de blat, ai, amiga que és pesat. El duré a les espatlles, sembli un roc. Poc a poc, poc a poc, fins se'm torcen les cametes. Cap aquí, cap allà, tot cercant les espiguetes, cap aquí, cap allà, que per tot arreu n'hi ha.</p>

Anem totes plegadetes perquè es diu
que allà baix hi ha un escarabat
mort d'avui i encarcerat.
El durem amb les dentetes cap al niu
fent l'ull viu, fent l'ull viu,
que és menjar de les festetes.
Cap aquí, cap allà, tot cercant les espiguetes,
cap aquí, cap allà, que per tot arreu n'hi ha.

Ja estan plenes les cambretes per tot l'any,
tot aquell qui ha treballat,
la videta s'ha guanyat.
Quan vindran les glaçadetes sense fang,
d'aquest guany, d'aquest guany
en viurem ben tranquil·letes.
Cap aquí, cap allà, tot cercant les espiguetes,
cap aquí, cap allà, que per tot arreu n'hi ha.

Referències bibliogràfiques

- BACHMANN, M. L. (1998): *La rítmica Jaques-Dalcroze. Una educació per la música y para la música*, Ediciones Pirámide, Madrid.
- COPLAND, A. (1994): *Cómo escuchar la música*, Fondo de Cultura Económica, México.
- DECRET 111/2007, de 20 de juliol, del Consell, pel qual s'establix el currículum de l'educació primària a la Comunitat Valenciana.
- DECRET 108/2014, de 4 de juliol, del Consell, pel qual establix el currículum i desplega l'ordenació general de l'educació primària a la Comunitat Valenciana.
- DÍAZ, M. i GIRÁLDEZ, A. (Coords.) (2007): *Aportaciones teóricas y metodológicas a la educación musical. Una selección de autores relevantes*, Graó, Barcelona.
- ESCUADERO, P. (1996): *Lenguaje musical y didáctica de la expresión musical*, Ed. S. Pablo, Madrid.
- GARDNER, H. (1994): *Educación artística y desarrollo humano*, Paidós, Col. Educador, Barcelona.
- GAINZA, V. H. DE (1977): *Fundamentos, materiales y técnicas de la educación musical*, Ricordi Americana, Buenos Aires.
- GIRÁLDEZ, A. (2005): *Internet y educación musical*, Graó, Barcelona.
- HARGREAVES, D. J. (1998): *Música y desarrollo psicológico*, Graó, Barcelona.
- HEMSY, V. (1983): *La improvisación musical*, Ricordi Americana, Buenos Aires.
- JAQUES-DALCROZE, E. (2014): *Rhythm, music and education*, Read Books Ltd., New York & Londres.
- LLONGUERES, J. (2002): *El ritmo en la educación y formación general de la infancia*, Ed. DINSIC-Publicaciones Musicales, Barcelona.
- MEJÍA, P. (2006): *Didáctica de la Música*, Pearson Educación, Madrid.
- PASCUAL, P. (2002): *Didáctica de la Música para Primaria*, Pearson Educación, Madrid.
- REMNANT, M. (2002): *Historia de los instrumentos musicales*, Ediciones Robinbook, Barcelona.
- SANUY, M. i altres (1969): *Orff-Schulwerk: música para niños*, Unión Musical Española, Madrid.
- SCHAFFER, M. (1994): *Hacia una educación sonora*, Pedagogías Musicales Abiertas, Buenos Aires.
- STENHOUSE, L. (1987): *La investigación como base de la enseñanza*, Morata, Madrid.
- WILLEMS, E. (1961): *Las bases psicológicas de la educación musical*, Ed. Eudeba, Buenos Aires.
- WILLEMS, E. (1994): *El valor humano de la educación musical*, Lábor, Barcelona.
- WUYTACK, J. (1993): Boletim da Associação Portuguesa de educação Musical, actualizar ideias de Carl Orff, v, 76, Lisboa.